БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 152 (11138) | 1966 оной июниин 28, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Болзорһоо урид

Сэлэнгын аймагай мал ажахын хүдэлмэрилэгшэд июниин 25-да һү гүрэндэ тушааха түсэбөө үлүүлбэ.

Аймагай ажахынууд 27900 центнер һү жэлэй түрүүшын хахадта худалдаха түсэбтэй аад, 28062 центнер тушаагаа. Мяха худалдаха түсэб июниин 20-до 105,3 процент дүүргэгдээ. Энэл сагта үндэгэ худалдаха жэлэй түсэб 103 процент бэелүүлэгдээ.

Мал ажахын продукци болзорһоонь урид гүрэндэ тушаалгада Ленинэй, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозууд, Химнын, Сэлэнгын совхозууд шалгараа.

Аймагай ажахынууд түсэбһөө гадуур үшөө 1400 центнер һү худалдаха зорилготойгоор һааляа улам дээшэлүүлнэ.

В. ШОРНИКОВ,
КПСС-эй Сэлэнгын райкомой секретарь.

Б. САНЖИЖАПОВ,
аймагай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

П. ТЕНЕТОВ,
үйлэдбэриин управлениин начальник.

УЛААН ТУГ — МАНАЙ ГАРТА

Һаалимнай нэмэжэл байна. Анхан үнеэдээ зунай бэлшээридэ гаргахымнай тэндэ фермэдэмнай арайхан гэжэ мянгаад килограмм һүн һаагдагша һэн. Теэд мүнөө энэмнай хоёр дахин шахуу ехэ болонхой.

Зунай һайхан саг! Энэл хаһада малаа зүлгэ ногоон дээрэ гаргажа, өөрын үнэ сэн багатай продукци гүрэндөө худалдаха һанаатайбди.

Манай Мухар-Шэбэрэй фермын һаалишад совхоз соогоо эгээл түрүүлэн хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ һэн. Хоёр мянгаад центнер шанартай һүн гүрэндэ худалдагдаа. Социалис мүрысөөндэ фермымнай һаалишад эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байнхай. Фермымнай түрүү һаалишад Дулма Гармаева, Дулма Будаева гэгшэд үнгэрэгшэ 5 һара хахадай туршада үнеэн бүриһөө 1100 литр үлүүтэй һү һаагаад байна.

Хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргээд байхадаа, үшөөл харюусалгатай зорилго урдаа табиха байнабди. Совет засагай 50 жэлэй ойе угтуулан мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэхын түлөө тэмсэхэбди. Тиигээд имэ уялга абаха байнабди.

Зунай һарануудта үнеэн бүриһөө үдэртэ 8—10 килограмм һү һааха. Мүнөө манай фермынхид үнеэн бүриһөө үдэртэ 9,4 килограмм һү һаажа байна. Һаамхай үнеэдһээ дунда зэргээр 12 килограмм һаагдана.

Үнеэдые ногоо элбэгтэй һайн бэлшээридэ гаргажа, һүниндөө адуулалсажа байха. Иигэжэ ажаллаагүйдэ аргагүй. Юундэб гэхэдэ, зунай саг — һаали элбэгээр абтадаг хаһа ха юм. Фермэдэмнай дүрбэн мал адуулагшад хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэр фермынгээ табиһан зорилгые ойлгожо абанхай. Майн 16-һаа эхилээд, малаа зунай бэлшээридэ гаргаһан сагһаа хойшо, үдэр һүнигүй адуулжа байнабди.

Манай фермын коллектив совхозойнгоо дамжуулгын Улаан тугые барижа байдаг. Саашадаа бүри һайнаар ажаллажа, гэрэнээ алдангүй бариха зорилготойбди.

Д. ГАРМАЕВА,
Т. ВОРОБЬЕВА,
Д. БУДАЕВА,
З. ШОИМПОЛОВА,
Бэшүүрэй совхозой Мухар-Шэбэрэй фермын һаалишад;
Д. ЭРДЫНЕЕВА,
П. ВОРОНЦОВ,
мал адуулагшад;
Ж. ЦЫБИКОВ,
фермые даагша.

АЖАЛАЙ БААТАРНУУДТА АЛДАР СОЛО!

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Шэниисэ, хара оороһо, гэршүүхэ, барайгар болон бусад таряа, тэжээлэй ногоо ехээр ургуулжа абаха, бэлэдхэхэ хэрэгтэ амжалтануудые туйлаһанайнь, техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаглаһанайнь түлөө РСФСР-эй хүдөө ажахын онсо шалгарһан олон түрүүшүүлдэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиум өөрынгөө 1966 оной июниин 23-най Указаар **Социалис Ажалай Геройн** хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо. Тэрэ тоодо **Буряадай АССР-һээ:**

БУТАКОВ Евлампий Павловичта — Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тракторна бригадын бригадир.

ЧЕЛНОЧКОВ Пантелеймон Петровичто — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой тракторна бригадын бригадирта имэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

Е. П. БУТАКОВ.

П. П. ЧЕЛНОЧКОВ.

А. Н. Косыгинай Швецидэ айлшалжа ошолго тушаа

Швециин Премьер-Министр Т. Эрландер нёдондо СССР-тэ ерээд байхадаа Швецидэ айлшалхыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгиниие уриба гэжэ мэдээсэгдээ һэн; энэ жэлэй июль соо айлшалан ошожо болохо гээд даб дээрэ хэлсэгдэһэн байгаа.

Мүнөө, хоёр талынхидай һанал бодол зүбшэн хэлсэһэнэй үндэһөөр, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Швециин Премьер-Министрэй уряалаар нэгэ бага хожомшог айлшалжа ошоо һаань таарамжатай гэжэ тоологдоо. Хэзээ ошохонь хэлсэгдэхэ байха.

Шарль де Голль Сибирьһээ бусаба

НОВОСИБИРСК. (ТАСС). Францын Республикын Президент генерал Шарль де Голлиие, бусад француз айлшадые, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорные Новосибирскын ажалшад июниин 25-да хүндэтэйгөөр үдэшөө.

Франциин, Советскэ Союзай ба Россин Федерациин гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн үйлсэнүүд болон талмайнуудта хэдэн арбаад мянган хүн гараа. Олон машинанууд альга ташалгаар, амаршалгаар, замдаа золтой һайн ябахыень хүсэһэн юрөөлэй үгэнүүдээр үдэшэгдэн дабшаба.

Аэродром дээрэ Новосибирскын облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. И. Зверев, генерал Шарль де Голль үгэ хэлээ.

Шарль де Голль саашадаа Ленинградтай, Киевтэй, Волгоградтай танилсаха байна.

Ж. Самбуда уласхоорондын Ленинскэ шан барюулагдаба

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлгын түлөө» уласхоорондын Ленинскэ шан арадай засагта Монгол ороной ниитын ба гүрэнэй элитэ мэдээжэ ажал ябуулагша, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Жамсарангиин Самбуда мүнөөдэр Улаан-Баатарта барюулагдаа.

Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлгын түлөө уласхоорондын Ленинскэ шангуудые олгохо комитедэй түрүүлэгшэ академик Д. В. Скобельцын арадуудай хоорондын эб найрамдал, харилсаа холбоо бэхижүүлгын хэрэгтэ туһа хүргэһэнэй түлөө үндэр дээдэ шагнал хайрада хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан амаршалаад, Ж. Самбуда лауреадай диплом ба медаль барюулба.

Ж. Самбугай үгэ хэлэхэдэнь, суглаанда хабаадагшад тон халуунаар угтаа. Агуу ехэ Ленинэй алдар нэрэтэй хүндэтэ шан намда олгоһыень арадуудай хоорондын эб найрамдал ба хани барисаа бэхижүүлгын хэрэгтэ манай арадай-революционно партиин, арадай гүрэнэй, манай ороной олониитын бэелүүлһэн ехэ габьяае сэгнэһэн үндэр сэгнэлтэ гэжэ тоолоноб гэбэ.

Лауреат болоһонтой дашарамдуулан намда үгтэхэ мүнгэн шангые үхибүүдэй эмхи зургаануудай хэрэглэмжэдэ гаргашалхын тула гүрэнэй жасада ехэ баяртайгаар оруулхам гэжэ Ж. Самбу мэдээсээ.

Ж. Самбу монгол, совет арадуудай хэтэ мүнхын эбдэршэгүй хани барисаанай, аха дүү сэһоной харилсаа холбооной хүндэлэлдэ, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдалай мандахын хүндэлэлдэ юрөөл табиба.

Шарль де Голль Ленинградта

ЛЕНИНГРАД, июниин 26. (ТАСС). Франциин Республикын Президент Шарль де Голль үсэгэлдэр үдэшэ тусхай самолёдоор Ленинград ерээ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Президенттэй хамта ерэлсэбэ.

Франциин, СССР-эй, РСФСР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн аэропортдо хүндэлэлэй харуул жагсаагдаа, Франциин Республикын ба Советскэ Союзай гимнүүд дуулагдаа.

ЛЕНИНГРАД, июниин 26. (ТАСС). Франциин Республикын Президент Шарль де Голль һамгантаяа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин 900 хоногто энэ хотын бүһэлэгдөөд байха үеэр наһа бараһан баатарнууд-ленинградецуудай дурасхаалые хүндэлэн ёһолбо. Үлэсхэлэнтһөө, хүйтэнһөө, бомбонууд ба һомонуудһаа болоно наһа бараһан хэдэн зуугаад мянган сэрэгшэд ба эгээлэй зоной хүдөөлүүлэгдэһэн Пискаревско хүүрэй дурасхаалта газарта ошожо үзэбэ.

РЕПОРТАЖ

САГААН ЭДЕЭН САЛГИДАНА

Бэшүүрэй совхозой һаалишад, мал адуулагшадай амжалта туйлажа, хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухай газетэдэ мэдээсэгдэнэ. Мүнөө эдэнэр июнь һара дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 1200 центнер һү һааха зорилго табинхай. Зунай хаһада һү ехээр һаахын түлөө мүрысөөндэ тус совхозой Мухар-Шэбэрэй фермынхид түрүү ябана. Тэдэнэй ажал хэрэг тухай эндэ хэлэгдэнэ.

...Үнеэд бэлшээридэ дахин лэ туугдана. Ямар эртэ гээшэб! Һаалишад мүртэйшье амарнагүй ха. Мал хаража байһан зондо ямар сүлөө байхаб даа. Үглөөгүүр бүри эртэ бодоод, үнеэдэйнгээ бэлшээриһээ ерэтэр хамаг юумэеэ бэлэн болгожорхёод байна. Тиигээд һаам. Һүүлдэнь үнеэдынь дахин лэ бэлшээридэ туугдан гарана.

Энэ үдэр ямар халуун бэ! Һаядаа бороо ороогүй, тала дайда шатажа байһан шэнги. Хэды тиимэшье байбалынь, Доржима Эрдынеева фермынгээ үнеэдые Мухар-Шэбэр хүндын адагта абаашанхай, һубагаар урдажа байһан уһанай захаар зэрэжэ харагдана.

— Одоол энэ эхэнэрнай бараг тайхан хүдэлнэ бэшэ гү,— гээд, парткомой секретарь нүхэр Цыденжаповай һурахада:

— Зоригтойл эхэнэр даа. Доржима Эрдынеевада гай гэнэ тудаа гэжэ байдаггүй даа,— гэжэ фермые даагша Жамьян Цыбикович Цыбиков һамдууханаар урдаһаань харюусана.

Адуулгашанай үнеэдээ зэрэжэ байһан газарта удабашьегүй нэгэ трактор ерэжэ зогсоно. Һаалишад сагаан халаадуудые үмдэһэн, хүнэг амһартануудые баринхай, тэргэ дээрэһээ шуумалдаһаар буулсажа, бэлшээридэ байһан үнеэдэйнгээ дундуур орошоно. Үдэрэй һаам! Зунай наранай огторгойн оройдо, шанха дээрэ гараад байхада, энэ фермын үнеэд һаагдажа захалдаг байба. Хүн бүхэн зоригтой. Сагаан эдеэнэй хаһа орохоодо, һаба хүнэгөөр дүүрэн һү абажа салгидуулха гэһэн һанал һаалишадай досоо байгаа бэзэ. Ганса һаалишадшье бэшэ, мал адуулгашан Доржима Эрдынеева: «Унгаха нойргүйгөөр лэ малаа адуулжа байнабди» гэнэ. Һүниндөө һаалиин үнеэд фермын хойто хүндын эхеэр адуулагдадаг байна. Дүрбэн хүн ээлжээгээр малаа манана.

Мал адуулагшадай һайнаар хүдэлжэ байхада, һаалишад урматай зоригтой байхашье ёһотой. Ногоо элбэгтэй газартал адуулагдажа байхадаа, үнеэд һү ехээр ородогха юм. Тиигэжэл июнь һарын һүүлшын үдэрнүүдтэ фермэдэнь хамта 18 центнерһээ үлүү һүн һаагдадаг болоо. Һаамхай үнеэн бүриһөө үдэртэ 12 килограммһаа дээшэ һүн һаагдана. Эндэхи үнеэд зунай бэлшээридэ гаргагдаһаар һараһаа үлүү болоо. Ногооной хүсэн дээрэ малшье тэбээржэ, һааляа нэмээжэл байна. Һүүлшын үдэр энэ фермэдэ 1840 килограмм һүн һаагдаа. Теэд энэнһээ урид нэгэ һарын хирэдэ хэды байгаа һэм? Тэрэнһээ найма-юһэн зуугаадаар бага байгаа бшуу.

Сагаан эдеэнэй эгээл салгидаха хаһа! Иигэжэл һаалишад хөөрэлдэнэ. Июнь һарада һүнэй гараса бүри дээшэлнэ ха юм. Аргагүй. Үнеэд ногоон дээрэ адуулагдажа садаа, ногооной шэмэ бэедээ абажа, таргалжа байна. Үнеэдээ һүтэй болгохые малшадшье оролдоно. Үбэлдөө үбһэ тэжээл багатайшаг байхадаа: «Хэзээл зумнай үзэгдэхэнь гээшэб» гэлдэжэ хүлеэлсэгшэ һэн. Энээн тухай фермын эзэн Жамьян Цыбикович хөөрэнэ. Теэд үбһэнэй хэды хомордоошье һаа, байһыень арьбалжа, буйлуулжа байгаад, эндэхид үнеэдтээ эдюулжэ, үбэлжэлгынше үедэ үдэртэ гурба дахин һаажа байгаа.

Фермын эзэн совхозойнгоо парткомой секретарь Доржо Цыбиковичтэй хөөрэлдэжэ һууна. Үдэрэй шанга наранай элшэ бууранагүй. Тэрэнэй хажуугаар ажалай охин. Үнеэдээ һаажа байһан хүнүүд халима һүтэй хүнэгүүдээ даажа ядатараа үргөөд, тоо бүридхэгшэ Сыбжидма Базаровада асаржа тушаана. Энэ үедэ Жамьян Цыбиковичэй досоо олон бодол түрэнэ хэбэртэй. Гутайнхидһаа асарһан Улаан тугаа һанана. Хоёр һара үнгэрөө гээшэ гү, энэ тугые мүрысөөндэ илажа, Мухар-Шэбэрэй фермынхид абаһан байна. Тиигээд өөдэнь хэр удаан байлгагдахань хаб? Жамьян Цыбикович «алдахагүйбди» гэхэл һанаатай. Ха[жуудань] байһан парткомой секретарь нүхэр Цыденжапов:

— Ажалаа жаахан лэ һуладуулаа һаа, гутайнхидтаа дахин бүляалгажа болохот. Дабаатынхидшье амаргүйгөөр ганиржа ябана,— гээд фермые даагшын урдаһаа энеэбхилнэ.

Мүрысөөн гээшэмнай иимэл ха юм даа. Совхозойнгоо Улаан туг барижа байгаад, гурбадахи һара дээрээ алдажархёо һаань, ямар хоротой байха гээшэб! Ходол улаан булан соогоо орожо, тэрэнээ хаража байдаг хүнүүдтэ нэгэл юумэн дутуу шэнги үзэгдэхэ ха юм. Лабтай даа, теэд алдажа болохогүй. Нэгэл эршэ абаһан хойноо мүнөө зуниие дабаха, магад жэл дүүрэтэр барижа байхэ аалам ди — нигэжэл фермынхид хөөрэлдэнэ.

Үдын һаамай дүүрэхын тэндэ һаалишан Дулма Гармаева һүүлшынгээ хүнэгые тушааба. Асарһан һүеэ бидон соо халитар хажархёод, хүхюун шарайтаар урдаһаамнай харана: «Мүнөөдэр үшөө ехэ һү һаажархибаб» гэжэ ойлгуулна хэбэртэй. Энэмнай үнинэй һаалишан. Урдань Нарин-Заганай фермэдэ хүдэлжэ байһыень мэдэгшэб. Хорин дүрбэдэхи жэлээ һаалишан ябана гэлсэнэ. Ходо доо түрүү ябадаг. Аймаг соогоошье алдартай болонхой. Мүнөө энэ эхэнэр жэлэй эхинһээ хойшо хори гаран тонно һү һаагаад, хахад жэлэйнгээ түсэбые таба һарын туршада дүүргэнхэй. Арба гаран жэлдэ үнеэдые һаажа ябаһан Зина Шоимполова гүрэн түрынгөө дээдэ хайра — Ленинэй ордендо хүртөө. Һаалишад Дулма Будаева, Таисья Воробьева гэгшэд баһал магтаалтай.

Үдэрэй һаам дүүрэбэ. Ходол хэжэ байдаг нэгэ ажалаа дүүргэжэ, һаалишадшье һанаагаа амаранги.

Т. ГАРМАЕВ,
манай тусхай корр.

Сошордомо дохёо

Арайхан арбаад хонин

Нооһо хайшалалгын хаһа оронхой. Пунктнуудай ажалые бүтээсэтэйгөөр эмхидхэхэ саг болоо. Хонид ногоон дээрэ садажа, нооһониинь хөөрэжэ байна ха юм.

Теэд энэ хүдэлмэри Зэдын «Октябрьский» совхоздо ямараар үнгэржэ байна гэжэ һананабта? Һайн гэхын аргагүй. Зарубино тосхондо байдаг пунктын ажалые харахада, нооһон хайшалагдажа эхилһээр зургаан үдэр үнгэрөө. Энэ үе соо 1622 хонидой нооһон хиргагданхай. Хэр ажаллагдана хаб? Бодоходо, нэгэ хайшашан үдэртэ дунда зэргээр 11 хони хайшална. Иигэжэ хүдэлмэринь хэзээ дүүргэгдэхэ юм. Энэ совхоздо аяар 58 мянган хони, хурьгад тоологдоно.

Тус пунктда 25 хайша тодхогдонхой. Тэрээндэнь ажаллаха хүнүүд дуталдана. Мүнөө үедэ оройдоол 18 хайшашан хүдэлнэ. Агрегатда ажаллаха хүнүүд тус ажахыда үгы гэжэ байхагүй. Ажалайнь муугаар эмхидхэгдэһэн дээрэһээ имэ дутагдалнууд ушарна.

Хайшалагдаһан нооһоной шанар муу. Зарим хайшалагшад хонидто нооһо үлөөнэ, дээгүүр хиргана. Наринаар хайшалангүй, нооһо таһа отолно.

Д. БАДМАЖАПОВ.

НОГООХОН БАГЛААНУУД

ТҮНХЭН. (Телефоноор абтаба). Манай совхозой хүдэлмэришэд ниитынгээ адууһа малда тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэхэн анхарал табина. Үдэр саг гээнгүй агта сооһь тэжээл суглуулагдана.

Мүнөө үедэ совхозой бүхы дүрбэн отделени набшаһата тэжээл түлэг бэлэдхэжэ байнхай. Энэ хүдэлмэридэ 80 гаран хүн ябана. Илангаяа 3-дахи отделениинхид эршэмтэйгээр ажаллана. Энэ 150 центнер набша намаа суглуулагданхай.

Отологдоһон намаа набша бишыхан баглаанууд болгогдожо, малай үбэлэй байранууд соо, тусхай түхеэрэгдэһэн һарабша доро хатаагдана. Звено бүхэндэ автомашина даалгагданхай.

Һүүлэй мэдээгээр совхознай 500 гаран центнер хуһанай набша намаа бэлэдхэжэ абаад байна. Бүхыдөө энэ жэлдэ 4 мянган центнер имэ тэжээл суглуулха хүсэлтэйбди. Энэмнай нёдондоной хиһоо гурба дахин шахуу ехэ.

Набша намаа бэлэдхэлгэдэ малшад эдэбхитэйгээр хабаадана. Илангаяа хонишод энэ тэжээл һайн шанартайгаар абхуулхые оролдоно.

Набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө үбһэ хуряалгын жэгдэртэр дүүргэхээр хараалнабди.

С. ПАРЬЯНОВ,
Саяанай совхозой главна агроном.

НЮТАГ УРИЛААД БАЙХАДАА...

Коммунист тухай хөөрөөн

ХИЗААР нютаг урилһан хүндэ шэнэ газар хэзээдэшье тойрго: газар газарай заншал ондо ондоо, хүнүүд танил мэдэл бэшэ, ажал хүдэлмэри, ажалай эмхидхэлшье илгаатай. Түрүүшээр Иван Яковлевич яһалашье сошордоо һэн. Жэшээлэн хэлэхэдэ, ородой эхэ мүрэн—Волгын эрьеынь колхоздо ажал үгыш гэжэ бригадираа гуйжа, үгөөгүй һаань, муулажа, мунгаажа байгдадаг бэлэй. Харин Гэгээтэй нютагта намда ажал олгожо үгыш гэжэ бригадирай хойноһоо дахаа һаашни, эрьюутэһэншье хүн гэзгүй һаа, наада захынь хооһон һөбхи, билдагууша амитан гэжэ абһаар һанаха юм байна... Эндэмнай хүн ажал бэдэрдэг бэшэ, ажал хүнии хүлеэдэг, бригадир хүнүүдтэ ажал олгожо ядажа байдаг бэшэ, үдэрэйнгөө шухала хүдэлмэринүүдтэ хүнүүдээ яажа хүртөөхэб гэжэл һанаагаа зободог байшоо. Залхуураалгүй хүндэ ажал бии: таряан ажалда ябаха гүш—уряалжал байнабди, барилгада гү—танай дуран, мал ажалда һаа,—бүришье һайн.

Аяар холын Татарстанһаа нүүдэлээр ерэһэн Иван Соганов шэнэ нютагжаһан колхоздоо һүхэшье баряад ажаллаа, ашаашье зөөгөө, тарян ажалдашье хүдэрим тогтоолсожо, тоо бүридхэлые гүримшуулаа, элдэб гаргаша, үрилтэ, үбэршэлгэнүүдэй олон «нүхэ һүбэнүүдые таглаа», олохон хүнүүдээр һайдалдаа, ганса нэгэнээр муудалдаашье ааб даа. Ажахын тоосоондо ороод, хамаг юумэндээ хямгатай, алмалта, арьбалалтатай болоожо, колхозой олзо доход улам дээшэлбэ. Мүнгэ зөөрөөр дутамаггүй болоходоо ехэ хүдэлмэри «захадаха» арга олгоо. Мянгаад гектар Сагаатайн намашалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ байгаад, нягта гурим журам тогтооһон, саашадаашье хиналта шалгалтада ходол хабаадалсажа байдаг Иван Согановай хубита ехэ. Хоёр жэлэй туршада яһалахан оролдоһонойнь аша урэ мүнөөшье байлсаһаар. Нүүжэ ерээд, таба-зургаан жэл соо элдэб хүдэлмэридэ ябахадаа, Иван Яковлевич анха түрүүн хонишон болохо гэһэн һаналаа орхёогүй. «үншэн хабаһанай үзүүртэ халагалаад, һөө 80-аад хурьга түлжүүлдэг байһанаа нёдондо 85-да гаргаад, мүнөө жэлдэ 90 дабуулжархинхай. 100 эхэ хонин бүриһөө 93 гэхэ гү, али 660-аад хонинһоо 620-оод хурьга түлжүүлээ. Абаһаниинь үшөөшье дээшээ байһан аад, хорёод хурьган гарзарһан байна. Тингэжэ мүнөө жэл Иван Яковлевич колхоз соогоо хоёрдохи һуурида гараа. Зэдэ-Борьёогой суута хонишодой дунда Волгын эрьеын таряашанай хүбүүнэй гүрүүлөө. Уданшьегүй тэрэ нягта нарин хүн гэжэ хэлсүүлдэг болобо. Нээрээшье, эмхи гуримгүй, үрин-гарин ябадалда огто дурагүй, эбсэшэгүй хүн. Ниитын зөөридэ ээзн бусаар хандажа, үрилтэ, хоролто хэжэ гү, али эбдэжэ һандаргажа байһан зарим хүнүүдтэ—«улайха нюурта далдагүй»—сэхэ хэлэдэг, суглаа, зүблөөн дээрэ шангаар шүүмжэлдэгшье байгаа. «Ерүүл шамда юуштэб, амяа харaад, арһаа хэдэрээд ябаа һаашни болохо һааб даа» гэхэ мэтээр заримда хухарнугар хэлүүлээдшье абаһан байха. Теэд үнэн юумэн үнөөрөө: байн байтараа коммунист Иван Соганов ямар хүм бэ, яахадаа, ямар зорилготой шүүмжэлдэг, дутагдалнуудтай тэмсэдэг бэ гэжэ Гэгээтэйн зон ойлгоо. Тииһэн лэ хадаа нэгэтэ үргэн суглаан дээрээ шалгалтын комиссиин түрүүлэгшые һунгаха хэрэгтэй болоожо, «Иван Согановые!» гэжэ хашхаржархихадань: «Зөөб!» «Зүб!» гэлдээн соностошоо һэн. Хоёр жэлэй туршада шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр ажаллахадаа, шангахан гүгые хатааха, Гэгээтэйн голые хаажа, 800.000 кубометр уһатай нуур-сөөрэм тогтоохо ехэ, холын хараата хүдэлмэри бүри гурба-дүрбэн жэлэй саана захалагдаһан байна. Таряалангуудайнгаа дүрбэнэй нэгэ хуби шахууе уһалдаг үтэгжүүлдэг болоһоной ашаар нёдондо колхоз Зэдын гол дээрэ эгээ эрхим ургаса хуряагла, гектар бүриин жиирэй 14 центнер шахуу ургаса хуряагдаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой ажахын түргэнөөр хүгжэжэ, алибаа ургамалнуудай ургасын дээшэлжэ байһание Бага-Наринай отделениин жэшээ дээрэһээ элитээр харагдана. Энэ отделени 1960 он болотор жииртээ га бүриин 10-аад центнер ургаса хуряадаг байһан һаа, жэл бүри гектарай 1—2 центнерээр нэмээ нэмээһээр нёдондо 16 центнертэ хүргөө. Эндэхи ажахын тоосоото тракторно-таряан ажалай бригада түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 4500 түхэригэй мүнгэ зөөри бүхыдэнь алмаһан байна. Хамаг юумэндэ нягта гурим,.. тоосоон,.. бодомжолгон,.. шалгалта хиналта...

Эдэ бүгэдэдэ долоон жэлэй саанаа» ябадаг байба. Хонишодой ажалые ходол адаглажа, элдэб онол арга, заабаринуудыень «һахалай үзүүртэ томожол» ябадаг байгаа. Колхозой ОТФ-шье даагаад үзэбэ. Бодоод үзэхэдэнь, хонишон болоод туршалдахада хамаалгүй шэнги.

Хонишон болохо дура үзүүлжэ байхадань колхозойшье правлени,—ямар һайн хүн гээшэбши гээд,—эхэ хонидой нэгэ отара даалгаад лэ үгөө һэн ааб даа. Хамаг юумэн һанаашаар байдаггүй, түрүүшын жэлнүүдтэ ядарха, гухашарха сагууд яһалашье байһан. Үбһэ тэжээлэй хоморһоо, үбшэ хамшагһаа болоожо хони, хурьгадай гарзалхашье ушарнууд байһан. Оло мянган хонид соо оройдоо үхэлгүй байха гээшэшье дэмы, худалшуу юм ааб даа. Тэрэгүй хэзээдэшье байгдадаггүй. Харин олон, үсөөнөөрөө болохо, тэндэһээ хүнэй ажал, оролдолго харагдана ха юм. Эдэ жэлнүүдтэ «эгээшье адаг гүүлээгүй, дундуур тооной сохилсожо» ябатараа, һүүлэй жэлнүүдтэ Иван Яковлевич түрүүшэгээр һуурида һуулдадаг болоод байнхай. Зуун эхэ хонин бүризэргэдэ гараашa анхарал хандуулмаар.

Тэрэнэй даадаг отарада ерэхэдэ һайн эзэтэй хонид гэжэ абаһаар ойлгогдоно. Хони, хурьгад хүшэ шадал һайнгай, өөтэргэн торюунууд. Байра, хашаа хорёон һэргүү, ариг сэбэр. Нүхэр Соганов хамагһаа түрүүлэн, бүри март һарада хонидойнгоо байрын хохир гаргажа, газаахи сабшалангууд дээрээ гараагаа. Даалгагдаһан 35 гектар сабшалангайнгаа 10 гектартань үтэг хэбэ. Тингэжэ га бүриһөө дунда зэргээр 15 центнер, зарим участогуудһаа 30—40 центнер үбһэ абаха зорилготой. Сабшалангууд дээрэ хамта 200-гаад тонно, зелёнкын полидо мүн лэ 200-гаад тонно шэбхэ хохир гаргагдажа, үлтэр баллаггаад, газарай хүрьһэндэ оруулагдаа. Сабшалангай зарим хуби борнойлогдоо, хоёрлоожо байгаад уһалагдаа. Ургасашье һайн.

Хонишон Иван Соганов тухай хөөрэхэдөө Надежда Васильевна хүгшэн тухайнь дуугай гаража болохогүй. Эдэ жэлнүүдтэ адлидаал хүдэлөөд, «ядарал зоболон, баяр жаргалыень орой хахадаар хубаалдаад» байдаг хүниинь тэрэ. Баһал Волгын эрьеын басаган хонишон болошоод, хэнһээшье дутуугүй малшан гүүлнэ. 10 класс дүүргэһэн 17-той Виктор хүбүүниинь мүнөө үбэл хурьга абалсаад, баһал нэгэнэй тухайтай хонишон болоожо байна.

Нютаг урилжа, энэ холо тайдада нүүжэ ерэһэн коммунист Иван Соганов олон нүхэдэй дунда багтажа, хүндэ ямбадань хүртэжэ, нютагжажа, хүсэд өөһэдын хүн болонхой. Зорилтой, ажалша хүндэ хаанашье нютаг өөрын, өөрөөшье нютагай хүн гэдэг тон зүб.

Д. ЦЫРЕНЖАПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Иван Яковлевич, Надежда Васильевна Согановтан.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ ҺАЙНДЭР

Хабарай полевой хүдэлмэринүүдые амжалтатайгаар дүүргэһэн Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд Зэдэ голой эрьедэ, Миллионщик гэжэ газарта сугларжа, механизаторнуудай һайндэр үнгэргэбэ. Һайндэртэ 100 шахуу механизатор суглараа. Энэ хадаа колхозой механизаторнууд, мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй жэл бүхэндэ үнгэргэдэг заншалта һайндэрнүүдэй нэгэн юм.

Тус колхозой 20 залуушуул нёдондо Оёорой худоогэй профессиональна техническэ училищи дүүргэһэн байна. Тэдэ залуушуул КПСС-эй XXIII съездын делегат Василий Иванович Каленовой тракторно-тарaян ажалай бригадада хүдэлөө. Тиихэдээ таряа хуряалгые богони болзор соо шанар һайнтайгаар үнгэргэһэн байгаа. Тус бригада ороһото ургамалнуудай гектар бүриһөө дунда зэргээр 14,5 центнер ургаса хуряаһан байна.

Бригадынхид энэ жэлэй хабарай тарилгын түсэб 110 процент дүүргээ. Гадна паар хахалалга, зеленко болон бусадые тарилгые амжалтатай ябуулжа байха юм.

Ургаса жэгдэ һайнаар гараа. Эндэхи механизаторнууд кукурузын ургасын хойноһоо харууһалалсан, гурбадахи борнойлолго эхилээ.

В. КЛОЧИХИН.

ШЭНЭ ПРОДУКЦИ

Сэлэн-Дүүмын заһабарилгын механическа завод үргэдхэгдэжэ, шэнэдхэн байгуулагдажа байнхай. Урдань модо хюрөөдэдэг станогуудые гаргадаг энэ завод һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэдхэн хубилгагдажа хүдөө ажахыда хэрэгтэй түхеэрэлгэ бүтээжэ эхилһэн юм.

Мүнөө эндэ шэнэдхэн байгуулгын ажал түлэг дундаа. Шэнэ табан жэлэй үедэ завод шэнэ продукци бүтээхээр бэлэдхэжэ байна. Полевой бригада, стануудта хэрэглэдэг нүүдэл вагон-гэрнүүд, колхоз, совхозуудта хэрэгтэй пилорама, уһалууриин ханаабай хаалта гэхэ мэтэ шэнэ продукци бүтээгдэдэг болохо. Мүн малай автопоилка бүтээгдэһээр байха.

Вагон-гэрнүүд сентябрь соо, ханаабай хаалта июль соо, пилорама жэлэй 4-дэхи кварталда бүтээгдэжэ эхилхэнь. Шэнэ продукци бүтээхэ үйлэдбэри шудалхын тула заводой бүлэг хүдэлмэришэд ондоо область, хизаарнуудай заводуудта ошожо, дүй дүршэлтэйнь танилсажа байна.

Сэлэнгын аймаг.

Паар һайнаар бэлдэе

БАЯН УРГАСЫН НАЙДАМТАЙ ХАНИ

Хүдөө ажахын ургамалнуудай тогтууритай баян ургаса ямаршье жэлдэ абадаг болохо гээшэ мүнөө үеын шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Имэ эритэ КПСС-эй ЦК-гай майн Пленум таряашадай үмэнэ баһал табиһан байна.

Хура бороо бага ородог, гандаги ударилтай, хабартаа ехээр һалхилдаг манай нютагуудта ургамалнууд саг үргэлжэ шииигээр дуталдана. Илангаяа май, июнь һаранuудта ургаса гандадаг. Тиигэбэшье, байгаалиин энэ бэрхэшээлтэй тэмсэхэ онол арга олон жэлэй туршада таряашадай олоожо абаһаниинь элитэ.

Ямар тиимэ онол арга бэлэй? Иэн түрүүн сэбэр һайн паар бэлдэжэ шадаһан хүнүүд ямаршье ган жэлдэ таряа ургуулдаг байһан. Манайшье республикын эрхэ байдалда хабарай паар ехээр хахалһан ажахынууд баян ургаса заабол абадаг байна. Жэшээнь, манай аймагай ажахынуудай байдалһаа хараад үзэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ паар дээрэ таригдаһан шэниисын гектар бүриһөө дунда зэргээр 12—16 центнер ургаса ямаршье сагта абтана. «Искра» колхозой таряалан элһэлиг байбашье, паар һайнаар бэлдэдэг дээрэһээ жэл бүри баян ургаса абадаг. Энэ колхозой нүхэр Трифоновэй бригадынхид хэдышье ган гасуур жэлдэ ургасаяа алдадаггүй.

Үнгэрһэн жэлдэ бүхы ороһото ургамалнуудай тарилгын 18 процентнь паар дээрэ ургуулагдаһан. Теэд эндэһээ абтаһан шэниисэ бүхы шэниисын ургасын хахадһаа ехэнхинь болоһон байна бшуу. Паарай аша үрэ нэгэ жэлээр һаланагүй. Шэниисэ болон бусад ороһото ургамалнуудые шэниисын удаа хоёрдохи жэлдэнь тарихада гектарай 8—10 центнер ургаса үгэдэг. Харин гурбадахи, дүрбэдэхи жэл удаагуур шэниисын һүүлээр шэниисэ тарихада гектар бүриһөө миил 3—3,3 центнер ороһон абтана.

Иигэжэ гектарай 4—5 центнерээр ургасын доошолдог ушар шалтагаанда анхаранхай байхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, ахир бага ургаса үгэдэг газарнай үшөөл ехэ байһаар.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, ажахы бүхэн хэды шэнээн паартай байбал зохид бэ гэжэ шиидхэхэ саг ерээ. Мүнөө дээрээ энэ асуудалда хүсэд харюу үгтөөгүй байһаар. Энэ асуудалда зүб харюу үгэхэ талаар эрдэмтэд болон ажахынуудта хүдэлдэг агрономууд нэгэ адли тобшололдо хүрөөдүй байна.

Эгээл энээхэн үедэ—колхоз, совхозуудта севооборот баримталагдадаг болоожо байһан сагта энэ асуудалые шиидхээгүйдэ аргагүй. Яахадааб гэхэдэ, энэ жэлдэ ороһото ургамалнуудай тарилгын аяар 78 процентые шэниисэ эзэлнэ ха юм. Энэ ушарта севооборотой полинуудта хоёр, гурбан жэл удаагуур шэниисын хойноһоо шэниисэ тариха баатай бологдоно. Тиимэһээ юрэнхы дээрээ шэниисын ургаса ехээр доошоо орошоно бшуу.

Манай һанахада муудаһан газарта ехээр тарилга хэнхаар, багахан аад, һайн газарта тарилга хэжэ, тэды шэнээн ургаса абахада аша үрэтэй байха һэн. Шэниисын хойноһоо хоёр, гурбан жэл шэниисэ тарижа, гектарай 3—5 центнер ургаса абажа зобонхаар, хоёр жэл шэниисэ таряад, тэрэ газараа паар болгожо, хойто жэлынь гектарай 12—16 центнер ургаса хуряахада ашагтай байхань дамжаггүй. Бодоод үзэхэдэ, табан жэлэй туршада полиёо хоёр дахин паарлабал, дүн хамта дүрбэн жэлдэ таригдаһан газарайхиһаа ехэ ургаса абтаха байна. Тиихэдэ хэды ехэ үрэһэ алмагдаха, тарилга хуряалгада ошохо гаргаша хороогдохо гээшэб.

Сэбэр паар шииг ехээр баридаг гэжэ олон жэлэй туршалга харуулаа. Зүгөөр газараа паар болгоһон лэ хойноо тэрэнээ һайн шанартайгаар элдүүрилхэ, ёһотой сэбэр паар гэжэ нэрлэхээр байха ёһотой. Манай «Маяк», «Дружба», «Восход» колхозууд паараа эрхим шанартайгаар элдүүрилдэг заншалтай. Паараа хоёрлодог, ногоо ургабалнь культиваци, дисковани саг соонь хэдэг гуримтай. Тиимэһээл эдэ ажахынууд паар дээрээ шэниисэ тарижа, баян ургаса абадаг байха юм. Гэхэтэй хамта зарим ажахыда паараа һайнаар бэлдэдэггүй, тэндээ буртаг ногоо ургуулжархёод, малаа адуулжа байдаг. Имэ «паар» дээрэһээ юун ургаса абтахаб даа. Энэмнай одоол ажал хэрэгтээ эзэн бусаар, хайша хэрэгээр хандаһан ябадал болоно бшуу.

Паар дээрэһээ баян ургаса абтахын хажуугаар һайн шанартай ороһон хуряагдана.

Тоолоод үзэхэдэ, манай аймагай ажахынуудта таряалангай 20—25 процентые, зарим колхоздо —30 процентыень паар болгобол зохид. Энэ ушарта шэниисээ хоёр, гурбан жэл удаа удаагуур тариха хэрэггүй болохо бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай 1965 оной мартын Пленумэй һүүлээр манай ажахынууд паар бэлдэлгэдэ анхарал ехээр табижа захалаа. Апрелиин хорёодоор паар болгогдохо газарта 8 сантиметр гүнзэгытэйгөөр лущени хэгдэнэ. Имэ элдүүрилгэ хэхэдэ хүрьһэн ехээр хатадаггүй, буртаг үбһэн түргэнөөр ургажа эхилнэ. Эгээл энээхэн үедэ—апрель, май һарада паар хахалагдана. Байгша ондо паар хахалалга июниин 15 хүрэтэр гол түлэб дүүрэһэн. Бухыдөө 11200 гектар паар хахалагдаа.

Паарай сээшанхи элдүүрилгэ буртаг ногооной ургасаһаа дулдыдадаг. Ногооной гаража захалбал, паар дээрэ культиваци хэгдэнэ, нэгэн доро борнойлогдоно. Мүн паар хахалжа байхадаашье газарай хүрьһэн борнойлогдодог гү, али араатай «ЗКК-6А» катогоор жэгдэлэн дарагдадаг байха юм.

Июль һарада, хура бороогой ехээр орожо захалхада, паар хоёрдохёо хахалагдана. Тэрэнээ 20—22 сантиметр гүнзэгытэйгөөр хэдэг байнабди. Тингээд намар болотор буртаг ногоонтой тэмсэгдэнэ, хэрэгтэй соонь хүрьһэн элдүүрилэгдэнэ. Хэрбээ хяаг мэтын бүхэ үндэһэтэй буртаг үбһэтэй поли дайралдабал, тэрэнние гурбадахяа хахалнабди. Имэ поли үсөөн. Юрэдөөл газараа шадаал һаа, оло дахин урбуулхагүй гэжэ оролдонобди.

Һайн паар — баян ургасын найдамтай хани. Энэ жэлдэ аймагай бүхы ажахынуудта сэбэр паар бэлдэгдэхэнь дамжаггүй.

Р. АМШЕЕВ,
Улаан-Үдын аймагай үйлэдбэриин управлениин главна агроном.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

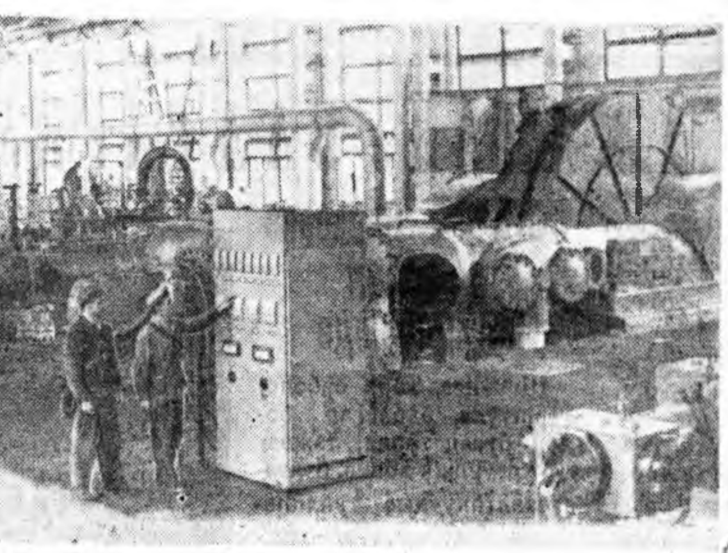

Салаватска нефтехимическэ комбинат (Башкири) үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ, гаргадаг продукцинь олон янзын болоно. Зураг дээрэ: шэлтэй спирт гаргадаг цех соо.

ТАСС-ай фото.

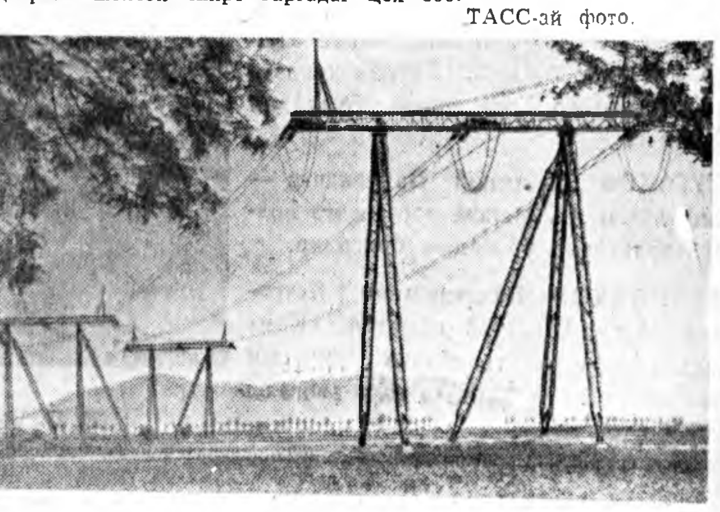

Закарпатиин шэнэ зураг: «Мир» гэһэн электро-дамжуулгын лини. Энэ лини Чехословаки ородог юм.

ТАСС-ай фото.

3-дахи СМУ-да залуушуул олон. Тэдэнэй дундаһаа түрүү ажалаараа шалгарһан, коммунис ажалай ударник, штукатур-маляр Лидия Сосновскаягай ажаллажа байһаниинь энэ зураг дээрэ харуулагдана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Леонид КОСТАНДОВ

СССР-эй химиин промышленностиин министр

ХИМИИН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН

1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүд богони болзор соо, бага гаргашатайгаар арадай бүхы ажахын хүгжэлтые хангаха ёһотой һалбаринуудые нилээд ехээр дэбжээхэ гэжэ хараална.

Тиимэ һалбаринуудай тоодо химиин промышленность оролсоно. Химиин эрдэм ухаанай болон бодото хэрэгэй талаар һүүлэй жэлнүүдэй түйлалтанууд энэ һалбарие техническэ хүгжэлтын үндэһэ һууринуудай нэгэн, байгаалиин баялигуудые үлэмжэ һайнаар ашаглалгын арга зам, элдэб үйлэдбэринүүдэй хэрэгсэлнүүдтэ зорюулагдаһан түүхэй эдэй барагдашагүй эшэ үндэһэн болгоо.

Промышленна талаараа хүгжэнги бүхы оронууд дотор һүүлэй жэлнүүдтэ химиин промышленностиин эршэмтэйгээр хүгжэһэниинь харагдана. 1951—1963 онуудта бүхы промышленностиин жэл бүриин дунда зэргын ургалта США-да 4 процент, Англида—2,8 процент, ФРГ-дэ 8,5 процент байхадань, мүн энэ үе соо химиин промышленностиин ургалта США-да —6,7, Англида—5,8, ФРГ-дэ 12 процент, тайлбарилан хэлэбэл 1,5—2 дахин үлүү болоһон байна.

Энэ талаар Советскэ Союз баһал тиимэ байна. 1959 онһоо 1965 он хүрэтэрхи долоон жэл соо химиин продукциин жэл бүриин дунда зэргын ургалтань 14 процент шахуу болоо. Тиихэдэ бүхыдөө арадай ажахын продукциин ургалта 9 шахуу процент болоһон байна.

Химиин промышленностиин иимэ эршэмтэй хүгжэлтэ тушаан болоһон зүйл бэшэ. Тиигэжэ химиин продукциин шанарай талаар тон шухала хубилалта болоожо, органическа синтезэй продуктнууд түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлээ. Түрүүшын ээлжээндэ, синтетическэ полимернүүд: химическэ утаһанууд, пластическа зүйлнүүд болон дабирхайнууд, синтетическэ каучугууд, өөхэнэй орондо хэрэглэгдэдэг зүйлнүүд, мүн бусад синтетическэ зүйлнүүд болоно. Эдэ продуктнуудые промышленность дотор үргэнөөр үйлэдбэрилхэдэ, арадай ажахын хэдэн олон һалбаринуудые хямда зүйлнүүдээр, эрхим шанартай продуктнууд болон материалнуудаар хангаха арга олгоно. Заншалта зүйлнүүдэй орондо хэрэглэгдэдэг юумэнүүд гэжэ һая болотор тоологдодог байһан эдэ продуктнууд һэлгэшэгүй һайн зүйлнүүд гэжэ тоологдодог болоо.

1970 он багта химиин продукци үйлэдбэрилгын хэмжээе хоёр дахин ехэ болгохо, тэрэ тоодо минеральна үтэгжүүлгэ жэл соо 31,3-һаа 62—65 миллион тонно хүрэтэр, пластическа зүйлнүүд болон синтетическэ дабирхайнуудые 821-һээ 2.100—2.300 мянган тонно хүрэтэр, химическэ утаһануудые 407-һоо 780—830 мянган тонно хүрэтэр ехэ болгохо шухала. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, үйлэдбэриин хэмжээ ехэ болгохо хэрэгтэ, арадай хэрэглэмжын эд бараанай ассортиментые үргэдхэлгэдэ, шанарыень һайжаруулгада, ороной арадай ажахын бусад һалбаринуудтахи техническэ дэбжэлтэдэ туһалха ёһотой химиин промышленностиин һалбаринуудта гол анхарал хандуулагдана.

Үнгэрэгшэ долоон жэл соо химиин продуктнууд илангаяа хүдөө ажахыда, хүнгэн промышленностьда, барилгада нилээд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болоһон байна. Энэ үе соо хүдөө ажахыда минеральна үтэгжүүлгэ үгэлгын хэмжээн 2,5 дахин, тиихэдэ ургаса хамгаалгын химическэ зүйлнүүдые үгэлгэ 4 дахин ехэ болоо.

Хүнгэн промышленность хүгжөөхэ хэрэгтэ хими ехэ үүргэ дүүргэнэ. Орон дотор бүд үйлэдбэрилгын ургалтын гурбанай нэгэ хубинь, дотор хубсаһанай ургалтын арбанай юһэн хубинь, гадар хубсаһанай ургалтын 25 процентнь, оймһоной зүйлнүүдэй ургалтын гурбанай хоёр хубиһаа үлүүнь, гуталай ургалтын 60 процентнь химиин материалнуудай хүсөөр абтанхай. Барилгада пластмасса болон синтетическэ дабирхайнуудые хэрэглэлгэ 2 дахин, машина бүтээлгэдэ хэрэглэлгэ—3 дахин, модо үйлэдбэрилгэдэ болон мебельнэ промышленностьда хэрэглэлгэ—3,5 дахин ехэ болоо.

Синтетическэ материалнуудые хэрэглэхэдэ гансахан 1965 ондо промышленна хэрэглэмжэһээ 2 миллион 400 мянган тонно орооһо, 40 мянган тонно хартаабха, 250 мянган тонно өөхэ сүлөөлжэ, тэдэниие эдеэ хоолдо хэрэглэхэ арга олдоо.

Химиин промышленностиие саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ табан жэлэй түсэбэй Директивэнүүдээр хараалагдана. Бухы дээрээ арадай ажахы дотор продукциин ургалтын процент бүхэндэ хими 1,8 процент үгэхэ, тайлбарилан хэлэбэл, үнгэрэгшэ долоон жэлэйхиһээ бури түргэнөөр хүгжэхэ.

Табан жэл соо химиин продукци үйлэдбэрилгын хэмжээнэй хоёр дахин ургалта гол түлэб шэнэ барилга хэхэ, хүдэлжэ байгаа предприятинуудые үргэдхэхэ аргаар түйлагдажа болохо байна.

Тиимын тула үнгэрэгшэ долоон жэлэйхидэ орходоо нэгэ хахад дахин ехэ мүнгэ зөөри химиин промышленностьда һомологдоно.

Гол зорилго юуб гэхэдэ, энэ ехэ зөөрие үлэмжэ һайнаар хэрэглэхэ ябадал болоно.

Химиин хурдан түргэн хүгжэлтэ хадаа бэдэрэлгын болон теоретическэ шэнжэлэлгэ саашадань үргэдхэнгүйгөөр бэелүүлэгдэжэ болохогүй. Эдэ хүдэлмэринүүд дэлхэйн эрдэм ухаан дотор совет химиин түрүүлжэ ябаһание батадхалгада туһалха ёһотой. Советскэ Союз дотор химиин эрдэм ухаанай саашадаа хүгжэлгын, промышленностиин хүгжэлтын дээдэ зэргын техническэ хэмжээ хангалгын гол эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн хадаа һалбаринуудай болон академическэ химическэ институдуудай, дээдэ һургуулинуудай кафедрануудай хоорондохи нягта холбоон, зохид һайн харилсаата ябуулга мүн болоно.

Химиин промышленностие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэм табан жэлэй түсэбэй Директивэнүүдэй хараанууд арадай ажахын тус тус һалбаринуудта, түрүүшын ээлжээндэ хүдөө ажахыда болон хүнгэн промышленностьда хими үргэнөөр хэрэглэхэ арга олгоно.

Хүдөө ажахыда үтэгжүүлгэ хоёр дахин ехээр үгтэдэг болохо. Хүдөө ажахы 90 мянга гаран тонно гербицидүүдые абаха. Тиигэжэ хүдөө ажахыда хими ехээр хэрэглэхэ эрхэ нүхэсэл байгуулагдана.

Химиин туһаламжаар хүнгэн промышленность дотор горитой хубилалта болохо. Химическа ута-

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай эхилһээр 25 жэлдэ

ДАЙН СООГУУР ОШОҺОН ХАРГЫ

(Зураглал)

1.

СЭРЭГШЭ гэртээ бусажа ябаба... Гансаараашье һаа ташаганаса энеэгэвэд абана. Тойроод шэхэ дүлии намдуу. Ганса үдхэн ногоон соо таршаагай ташаганаха, тээ тэрэ доогуур гүйһэн Зэдэ мүрэнэй мүнгэн долгиной хүүехэ дуулдана. Хаанашьеб косилкаар үбһэн сабшагдана ха. Буугай нэрьеэн, бомбын тэһэрээн соогуур хэдэн жэл соо байлдааһаа гарангүй ябаһан хүндэ байгаалиин энэ ажана тэниглэн амисхаал ямаршье гоё хүгжэмһөө үлүүгээр һанагдана.

Сэрэгшэ ябадал дундаа мүр дээгүүрээ хаяһан вещмешогоо заһасагаагаад, алхамаа түргэдүүлнэ. Түрэл нютагайнгаа зүргөөр садахысаа ябажа, аршаанта арюун агаараараа амисхаалжа, гараһан замууд тухайгаа сэрэгшэмнай бодоно.

...Улаан-Үдын түмэр замай станци. Түрэлхидөө, нүхэдөө угтахаяа ереэщэн. Хүгжэм зэдэлнэ.

— Санагын гуш? — гэжэ нэгэ солдат хүбүүн Василий Бандеевые уры хуры татаба. Энеэбхилнэ. Тамхи һарбайна.

— Санагым, шимни ямар нютагай хүмш?

— Үлэгшэнэй... Хамтадаа ябахамнай гү? Автомашина бэдэрэе.

— Үгы, бишни ябагаар ябахамни. Солдат хүбүүн Василиин урдаһаа айнгяар шарайшалба: тархи эрьюу бэшэ юм гү?

Үшөө дүшэн нэгэдэхи хэсүү жэлдэ намарай хүйтэн бороондо нэбтэ сохюулаад, сабхяараа шабар удхан гэдэргээ сухарижа ябахадаа, илалтын һүүлээр гэртээ ябагаар бусахаб гэжэ шэбшээ һэн. Алар тиихэдэ буряад нютагай холын Санагын хүбүүн илалтада найдажал ябаа юм.

Сэрэгшэ гэртээ бусажа ябаба...

2.

ПОЕЗД урагшаа тэгүүлнэ. Станцинууд дээрэ ганса һүниндөө тэдэ зогсоходоно.

Ехэдээл хадаа табан минута соо. Дайшалхы эшелон. Вагон соо—сибирягууд. Тэдэнэй дунда Василий Бандеев, Гуша һаял гаража ябаһан хүбүүн.

1941 он. Июль һара. Ааяма халуун. Сонхоор шарлажа бурьышаһан тала дайда үнгэрнэ. Халагни, адхашье уһан орохоо яана...

Сэрэгшэд хабхар һүни поездһоо буужа, харанхы руу ябашабад. «Тамхи татахагүй, зуруул носоохогүй» гэһэн хатуу захиралга үгтэбэ. Модод абяа шэмээгүй, харуулда байһан сэрэгшэдтэл һанагдана.

Тэрэ һүни нэгэшье хүн унтаагүй. Үжэжэ байһан мяханай үнэр гутана. Дариин хорон агаарта нэрбэшэгүйгөөр нэбтэршоо хэбэртэй... Үүр хираанаар шэнэ сэрэгшэдэй урда байлдаанай заха харагдаба...

Солдат Василий Бандеевэй дайшалхы намтар иигэжэ эхилээ бэлэй. Сэрэгшын урда уй хайгаар, улаан шуһаар уһалуулагдаһан замуудшье, илалтын баяр баясхаланай замуудшье байха. Теэд түрүүшынгэ байлдаае буряад сэрэгшэ мартадаггүй.

Шофёр һэн хадаа Бандеев удангүй авточастьда оруулагдажа. үхэр буунуудта снарядуудые зөөхэ гэһэн даабари абаба.

— Түрүүшын линидэ, тээ тэрэ ойн соорхой соо манай үхэр буунууд байна. Тэдээндэ аяжашье һаа снарядуудые абаашаха хэрэгтэй. Үхэр буугүйгөөр ябаган сэрэгшэд тэсэхэгүй,—гэжэ командир хэлэбэ.

— Даабари дүүргэгдэхэ! —гэжэрхёод жолоошо полуторатонко тээшэ харайба. Ойн соорхой хүрэтэр табяад модон. Тэндэ газар огторгой хоёр ниилэжэ байһандал һанагдана: ой дээгүүр хара утаан бушхажа, таһалгаряагүйгөөр снарядууд, минэнүүд дэлбэрнэ. Шуугяан, ханхинаан...

Бандеев тиишэ ошоһон тэргын харгыгаар машинаяа табилуулба. Хаба соонь. Эндэ тэндэ снарядууд дэлбэрнэ. Кузов дээрэнь—үхэл. Нэгэшье осколкын тудаа хада жолоошонһоо байха машинаһаань зомоолшье үлэхэгүй. Гэнтэ машинын урда гартаа автомат баринхай лейтенант харайн гараба. Тормоз арай гэжэ дарагдаба.

— Ефрейтор, мэнэ гэһээр гэдэргээ!.. Гэдэргээ Урдашни фашистнууд! Түргэл! Дүтэхэнэ снаряд дэлбэржэ, машина хүмэрин алдаба. Бандеевэй урагшаа харахада, ойн соорхой соо үхэр буунууд дайсадта харюусаһаар лэ хэбэртэй. Яахаб? Тойроод гал түймэр, манай сэрэгшэд нэгэ нэгээр хойшоо сухарина. Теэд нүхэдөө орхижо болохо аал?! Бандеев урагшаа ябаба. Үхэр буунуудта хүрэжэ ерэхэдэнь хэдэхэн хүнүүд үлэнхэй. һүүлшынгээ снарядуудые буудажа байгаа. Тэдэнэр Бандеевые харахадаа тэнгэриһээ бууһан хүндэл гайхаа хэбэртэй, теэд асуудалшье үгэхэ забдагүй тэрэ дороо буудалгаяа үргэлжэлүүлбэ. Бандеев автомат абажа, фашистнуудые талаар угтаба.

— Эрид тиихэдэ үхэр буушадай баатаршалгые харахадаа өөрынгөө ами наһан, үхэл тухай мартажархёо бэлэйб,— гэжэ Василий Бадмаевич Бандеев хожом хэлэгшэ.

3.

СЭРЭГШЫН фронтһоо гэртээ бусаха харгы дайн соогуур баруулжаа фашистнуудай газар дээгүүр, Берлин соогуур ошобо. Энэ харгын хэсүү бэрхэ тухай үшөө дабтаад ялалайб. Харин хаанашье ябахадаа буряад сэрэгшэ нэгэ жагсаалда ээм ээмээ түшэжэ ябаһан ондоо яһатанай хани нүхэдэйнгөө халуун анхаралые мартахагүй, заримдаа энэ нүхэсэл бууһаашье найдамтай байгша һэн...

— Эх, өгөөл хуряалгын хаһа ороо,—гэжэ казах хүбүүн уйдхарлан хэлэхэ. Сибириин шииг хүбүүн тодон абажа:

— Манайдашни тарилга эхилээ..

Дайгаа даража, дархан солоёо нэрлүүлээд, сэрэгшэ гэртээ хүрэжэ ерэбэ. Хэдэн олон жэл соо амаралта гэхые мэдээшьегүй хадаа Василий Бандеев ерэһэнэйнгээ хойто үлэр вольфрам-молибденэй комбинадта ошожо, удангүй дахин машинын жолоошон болоо һэн.

Дайнай дүүрэхэһээ хойшо олон жэл үнгэрбэ. Саг хүнэй ямаршье шархые бусалтагүйгөөр эмшэлдэг юм гэжэ зарим нэгэн хэлсэгшэ. Харин үнгэрһэн дайнай хоро шарые бидэнэр мартахагүйбди. Эмшэлүүлхэгүй шарха. Василий Бандеевэй дүү хүбүүн фронтһоо нэгэ хүлгүй бусаа һэн. Энээниие мартаха аал? Санагада, Үлэгшэндэ—Захааминай аймагай нютаг бүхэндэ гэртээ бусаагүй хүнүүд үсөөн бэшэ. Тэдэниие мартажа болохо аал? Үгы, В. Б. Бандеев нютагаархинаашье, сэрэгтэ хамта ябаһан нүхэдөөшье мартахагүй.

Мүнөө энэ хүнтэй уулзаа хадаа дайнай эхилхэһээ абаад дүүрэтэр табан жэлэй туршада улаан гал соогуур ябаһан сэрэгшэ гэжэ даб дээрэ һанахааршье бэшэ даа. Бандеевтэл адли юрын сэрэгшэд олон ха юм. Тэдэнэр мүнөө коммунизм байгуулжа байгшадай жагсаалда эдэбхитэйгээр ажалланад, байгша оной май һара соо Василий Бадмаевич Бандеев СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар шэн габьяата ажалайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагданхай. Иигэжэ дайшалхы шангуу дайнь хажуудa ажана тайбан ажабайдалай орден яларба.

...Захааминай хадата харгыгаар ашаанай томо машина хүнхинэнэ. Буурал толгойтой болоһон жолоошо энэ харгыгаар ябаха бүреэ дайнһаа бусаһанаа һанадаг бээзэ.

К. ИЛЬИН.

Эхын гашуудал... Наһа бараһан баатарнууд тушаагаа Эхэороной шаналал гашуудал.

ТАСС-ай фотохронико

ҮНДЭҺЭГҮЙ ҺАНАЛАЙ БУРУУТАЛГА

СССР-тэ эсэргүүгээр гитлеровскэ Германиин эзэрхэг түримхэй ябуулгые эхилһэнһээ хойшо 25 жэлэй, эзэрхэг түримхэйшүүлые һамна бута сохиһоной һүүлээр 21 жэлэй үнгэрөөд байхада Европодо тогтууритай байдал үшөө хангагдаагүй байха юм.

Боннско үһөө нэхэгшэдэй һүжэрөөжэ магад арсалдаа тулалдаанһаа ондоо тиимэ аюул мүнөөнэй Европодо байхагүй. Германиие нэгэдүүлхэ ябадалай зайлашагүй шухала байгаашье һаань, үнэндөө энээнгүйгөөр Германиин асуудал гуримшуулхада болохо байгаа. Германиин асуудал шиидхэхэ гээщэ Баруун Германиин милитаризмын һүжэрөөжэ магад сэрэгэй урагшата муухай ябуулгаһаа ФРГ-тэй хүршэ гүрэнүүдэй, мүн немец арадай өөрынь лаб хохидохоор бэшэ эрхэ байдал хамагай түрүүндэ хангаха ябадал болоно. Энээнэй лаб тохёолдохоор бэшэ байхын тулада Европодохи аюулгүй байдал хангаха организаци Германиин хоёр гүрэнэй хабаадалгатайгаар байгуулагдажа болохо.

Европодохи аюулгүй байдал тухай асуудалаар зүүн болон баруун оронуудай хоорондо хэлсээ баталалгада һаад ушаруулха зорилгоор Холбоото Штадуудаар дэмжэгдэдэг Бонн баруунай союзнигуудай ФРГ-е байгуулһан сагһаа хойшо бүхы хүсэл оролдолгоёо гаргадаг. Сэрэгэй союзуудтай тиихэдэ үшөө холбоогүй байһан Германиин хоёр гүрэниие нэгэдүүлхэ тухай асуудалаар 1954 оной Берлиндэхи конференциин үедэ шиидхэбэри гаргахада тиимэ бэрхэтэй бэшэ байгаа. Зүгөөр Зүүн болон Баруун Европын хоорондо хэлсээ баталха гээшэ эгээн лэ ехэ аюул болоно гэжэ ФРГ-е зэбсэглэхэ гэжэ оролдогшод хододоо тоолодог байһан юм.

Зүбшэн хэлсэхэһээ баруун оронуудай арсадаг һанамжануудта Бонной политика хэдэн жэлэй турша соо үндэһэлдэг байна. Теэдшье эдэ һанамжануудынь ямаршье шүүмжэлэл даажа шадахагүй байна. Эдэ бүтэхэгүй һанал иимэрхүү: бүхы немец арадай зүгһөө имагтал ФРГ һанамжаяа хэлэхэ хуулита эрхэтэй. Энээн дээрэһээ ГДР-эй оршожо байһые мэдэрхэһээ ФРГ арсадаг, ГДР-эй газарые өөрымнай аад лэ «советскэ захирганай хүтэлбэридэ байһан» газар гэжэ тоолодог.

Мүн лэ энээн дээрэһээ өөрынгөө бэшэ, харин ГДР-эй хилэнүүдые хубилгаха эрилтэ ФРГ хэдэг.

Эсэстэнь, НАТО-до Баруун Германиие хабаадуулжа, ГДР-ые «залгиха», хилые хубилгаха, «нютагаа урилагшадые» зүүн тээһээ баруулжань зөөлгэн бусааха гэһэн һанал бодолые ФРГ олон жэлэй турша соо дурдажал байдаг юм. Зүгөөр энээниие ямар ёһоной, «амгалан» аргаар туйлахаяа байһан тухайгаа ФРГ хэзээдэшье тодоор хэлэдэггүй.

ГДР-эй правительство хадаа ФРГ-гэй правительствын өөрынгөө газарые хүтэлбэрилдэг шэнгээр, хабаатай газараа хүтэлбэрилхэ хуулита эрхэтэй байна.

Өөрынгөө эрилтэнүүдэй ямаршье үндэһэгүй байһыень далдалхын тулада Бонн нимэ нэтэрүү ябуулга хэнэ гэжэ ойлгохоор. ФРГ-гэй мэхэ гохые хэдэн агуу ехэ гүрэнэй дэмжэдэг байһан баримта имагтал дипломатическа удха шанартай. Зүгөөр үнэндөө бодото хэрэг ушарые оройдоошье хубилгажа шадахагүй.

Зүүн тээһээ нютагаа урилан ошогшодой элдэб нэгэдэлнүүдые Бонной правительство мүнгэ зөөреэр тэдхэдэг. Ехэ мүнгэнэй гаргашалагдадаг митингнүүд дээрэ ФРГ-гэй министрнүүд үгэ хэлэжэ, «нютагаа урилагшад» өөһэдынгөө «түрэл нютагуудта» дахяад бусахань гэһэн хэбэртэйгээр харюусалгагүй мэдүүлгэнүүдые хэдэг. Тиихэдэ канцлер эдэ мэдүүлгэнүүдыень буруушаадаггүй, гурим сахиыень тэдэниие баадхадаггүй юм.

«Газаашалга» хэгдэхэгүйн тулада агомна зэбсэгтэй болохо эрилтэ хэхэ гээшэ ямар удхатайб? Немец арад агуухэ арад болоно. Дэлхэйн болбосоролой хүгжэлтэдэ зорюулан тэрэ олон юумэ хээ,зүгөөр энэ болбосоролдо угаа ехэ гай хохидол тохёолдуулаа. Немец арад сэрэгэйхиһээ бэшэ, бүхы һалбаринуудай талаар адли тэгшэ байха эрхэтэй гээшэ. Сэрэгэй һалбаряар «газаашалга» үһөө нэхэгшэдэй бии байгаа сагта хэгдэхэ хүсэд үндэһэ баримтатай гээшэ.

Иигэжэ дэлхэйн олониитэ һанамжална. Энээниие немецүүдэй нилээд ехэ хубинь ойлгоно.

Эсэстэнь, ФРГ-дэ таарамжатайгаар Германиин асуудалай гуримшуулагдаатүй сагта Европодохи аюулгүй байдал тушаа зүүн болон баруун оронуудай хоорондо ямаршье хэлсээ хэхэ аргагүй гээд Бонн хэлэдэг.

Эдэ эрилтэнүүдэй түрүүшынхинь хадаа Германиин Демократическа Республикые (немецүүдэй «өөһэдынгөө тодорхойлхын» аша туһада) юрэл «залгин» нэгэдүүлгэ болоно. «Сүлөөтэ һунгалтануудые» үнгэргэхэ тухай дурадхал үнэндөө ямар удхатайб? ГДР-тэ орходоо ФРГ гурба дахин олон хүн зонтой. ГДР-эй зоной хайшаншье гэжэ дуугаа үгөө һаань, тэрэнэй дура хүсэл баруун талын олонхидоор булигдаха бшуу.

Хэрбээ Потсдамска хэлсээнэй дүүргэгдээд байгаа һаань, ниитэ Германи дотор һунгалта үнгэргэхэ аргатай байха һэн. Зүгөөр мүнөө экономическа болон социальна тал ондо ондоо байгуулалтатай Германиин хоёр гүрэнэй бии болонхой байхада, Германиие нэгэдүүлхэ тухай асуудалда ондоогоор хандаха хэрэгтэй. Зорилго юуб гэхэдэ, эдэ хоёр гүрэн харилсаа холбоо байгуулха, ойртолсохо зорилгоор хоорондоо барисаатай боложо эхилхэ зэргэтэй. Ниитэ Германи дотор һунгалта үнгэргэхэ тухай Бонной эрилтые баруун гүрэнүүд дэмжэдэг. Тиин тус асуудалаар зүүн болон баруун гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээ баталха хэрэгтэ энэ эрилтэнь һаад ушаруулдаг байна бшуу. Ниитэ Германи дотор һунгалта үнгэргэхэ тухай эрилтэ таатай гээшэ гү? Харин зүүн болон баруун гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээн баталагдаад байгаа гээшэ һаа, Европодохи аюулгүй байдалые хангаха хамтын организаци байгуулагдаха һэн. Мүн энээндэ тааруугаар Германиин асуудал шиидхэгдэхэ байгаа. Баруун Германиин милитарис этэгээдүүд энээндэ һаад ушаруулха гэжэ оролдоно, тиихэдээ эгээн лэ түбэгтэйгөөр агуухэ гүрэнүүдэй хоорондохи арсалдаае хэрэглэхэ гэжэ оролдоно.

Зол болоходоо, оршон байдал хубилна. НАТО-гой сэрэгэй организациһаа гараха тухай Франциин шиидхэбэри, Баруун Германида Франциин сэрэгүүдые үлөөхэ тухай булялдаан, НАТО-гой аша туһада тааруугаар Германиин асуудал шиидхэлгые хүсөөр баадхаха һэдэлгэнүүдэй бүрин урагшагүйдэлгэ—эдэ бүгэдэ ФРГ-дэхи улам бүри олон хүнүүдые бодомжолжо үзэхыень баадхана.

Али бүхы үгэ хуур хэлэхэ ябадалай түрэндэ урбаһан ушар гэжэ удаан саг соо тоологдодог байһые хүнүүд үнэмшэхэеэ болижо байнхай. Мүнөөнэй хилэнүүдые мэдэрхэ тухай ФРГ-гэй шажан эрхилэгшэд бүри олоороо мэдэрдэг боложо байнхай. Баруун Германиин промышленнигууд Лейпцигэй яармагта улам эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Худал хуурмаг һанамжануудта үндэһэлдэг политика һүртэ муухай аюулһаа, урма зоригоо хухаралгаһаа ондоо юумэндэ хүргэхэгүй. Франциин болон социалис оронуудай хоорондо боложо байһан хөөрэлдөөн зүүн болон баруун оронуудай хоорондо шэнэ хэлсээ хэлгын эхин болоһой, Европодо амгалан байдал хангалгада туһалһай гэжэ хүсэнэбди.

Жан-Морис ЭРМАН,
Франциин публицист.
(АПН).

АЖАЛАЙ АРЮУН ЗАМААР

Эртэ үглөөнһөө үдэшэ орой болотор плуг дахажа ябаһан ажалда шударгы залуухан басаган Пунсэг тухай нютагайнь зон магтан хөөрэлдэдэг һэн. Пунсэг ямаршье ажалда хүнэй хойно ороод орхидоггүй, хүдэлмэришэ бэрхэ, юумэнһээ тунхаридаггүйгөөрөө үетэнһөө илгардаг байгаа. Колхоздо али болохо хамтын ажал хэжэ ябаһан Пунсэг 1940 ондо һаалиин үнеэдые даажа абаба. Тиихэдээ үнинэй һаалишадай дүй дүршэл залуу басаган халан абажа, хоёрдохи зунаа колхозойнгоо түрүү малшадай тоодо ороһон юм.

Тэрэ сагай һаалишадай хүндэ хүшэр ажалые наһатайшуул мүнөө һайн һанадаг бээзэ. Үнеэдээ һааха харууһалхаһаа гадна, үһэ тэжээлынь бэлдэхэ, зөөхэ, байра байдалынь заһаха хүдэлмэри һаалишадай хүсөөр бүтэдэг һэн.

Дайнай хатуу шанга жэлнүүдэй хүшэр хүндэ байдалые Жамсаранова дабалсажа гараа. Энэ саг соо тэрэнэй дүй дүршэлынь улам баяжажа, шэн габьяата ажалай охин һанал зоригыень бүри хурсадхан, ямаршье бэрхэшээлнүүдые дабажа шадахаар хүмүүжүүлээ.

Сагай ошохо бүри Пунсэг Жамсаранова ажалдаа шэнэ амжалтануудые туйлажа эхилээ һэн. Тэрэнэй нэрэ аймагай эрхим һаалишадай зэргэдэ гаража, Сэлэнгэ нютагтахи ажахынуудай выставкэдэ жэл бүхэндэ тэрэ хабаадалсадаг болоо. Тиихэдээ аймагай түрүү һаалишадтай уулзажа, дүй дүршэлөө андалдадаг, мэдэһэн хараһан онол аргануудые нютагтаа нэбтэрүүлхые оролдодог һэн. Тэрэ залуу һаалишадта өөрынгөө баян дүй дүршэл дамжуулан үгэжэ, ажалдань али болохоор туһа хүргэн, бүхы колхозойнгоо ажахые урагша татаха сэдьхэлтэйгээр хүдэлдэг зантай.

Нютагтамнай Жамсарановагай шабинарые тоолохо болоо һаа олон. Колхозой бэрхэ һаалишад Клавдия Нимаева, Долгоржаб Жамсаранова гэгшэдэй урдань габигдаһан зорилгын дүүргэгдээгүйдэ һанаагаа амардаггүй, ажалша бэрхээр хүмүүжүүлэгдэһэндэ Жамсарановагай нүлөө тон ехэ.

Жамсаранова Пунсэг колхоз соогоо түрүүлжэ, үнеэн бүриһөө һаагдадаг һүнэй дүн 2500 литрдэ хүргөө, коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө юм. Урда жэлнүүдтэ 2700—2800 литр һү үнеэн бүриһөө һааһан энэ хүнэймнай туйлалта һаалишадыемнай энэ тоое үлүүлхэ гэһэн зорилгоор эрмэлзүүлнэ.

Гурэн түрэмнай энэ хүдэлмэришэ эхэнэрэй хэһэн ажал үндэрөөр сэгнээ. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй байгша оной март һарын Указаар Жамсаранова Пунсэг «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагдаа юм.

К. ЛИНХОБОЕВ,
Сэлэнгын аймагай
Кировэй нэрэмжэтэ колхоз.

Улаан-Удын № 6 аптекын рецептер Вера Савельевна Бакун дүй дүршэлтэй эмшэн гэжэ хүн зоной дунда мэдээжэ болонхой.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

МАЛШАДАИ ЗАХИЛ ЗААТАГҮЙ..

Потребкооперациин системэдэ нүүдэл наймаан улам үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Колхоз, совхозуудай холын огара, гүүртэнүүдтэ байдаг малшад холо ябажа хайран сагаа гээнгүй, автолавкын ерэхэдэ хэрэгтэй юумэеэ абадаг байна. Хориин аймагай кооператорнууд энэ шухала зорилго амжалтатайгаар дүүргэнэ. Һайнаар түхеэрэгдэһэн 11 автолавка аймагайнгаа хүдөө нютагуудаар таһалгаряагүй ябадаг.

Хэжэнгын совхозрабкоопой автолавкые даагша шофер Александр Пентаевич Пентаев Чисаанын совхозой үргэн талаар арба гаран жэл соо ябажа наймаа хэнэ. Тэрэ захаһаань заха хүрэтэр: малшад, таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэдтэ ошожо, хэрэгтэй юумыень абаашажа худалдана. Тиихэдэ гансахан жэжэ божо юумэ бэшэ, мүн радиоприемник, радиоло, элдэб мебель, велосипед, оёдолой, хубсаһа утаадаг машина, хүдэлмэриин хубсаһа мэтые абаашадаг байха юм. Ажахын хэрэгсэлнүүдые абажа ябадаг. Жэшээнь, хүрзэ, аса, аргамжа, хазаар болон мориной бусад тоног зэмсэг наймаандань ходоодоо байдаг.

Хэндэ юунэй хэрэгтэй байһыень мэдэжэ абадаг, хэһэн захилнуудынь заатагүй дүүргэдэг байха юм. Хэрбээ абажа ябаһан юумэнэйнгээ дутахаар байгаа һаань, магазинуудтаа дахин эрьен хүрэжэ, хэрэгтэй эд бараа нэмэн абаад ошодог байна.

А. П. Пентаев эд бараа худалдаха һара бүхэнэйнгөө түсэб ходоодоо 115—120 процент дүүргэнэ. Эрхим хүдэлмэриингөө түлөө хүндэлэлэй грамотада, мүнгэн шанда оло дахин хүртэһэн байха.

Д. КОЛМАКОВ.

ХҮГЖЭХЭ ЗАМУУД

һануудые үйлэдбэрилгэ хоёр дахин ехэ болохо, синтетическэ утаһануудай удельнэ хэмжээн нилээд ехэ болохо байна. Энэ ушар хүнгэн промышленностиин продукцида ямараар нүлөөлхэб?

Үнгэрһэн зургаан жэл соо орон дотор гадар хубсаһанай үйлэдбэрилгэ 55 миллион хэһэгээр ехэ болоо. Узбекистандахи Навоинска химиин комбинат дээрэхи нитроной утаһанай үйлэдбэриин барилгын дүүрэхэдэ гадар хубсаһа үйлэдбэрилгые үшөө 50 миллион хэһэгээр ехэ болгохо арга олдохо, тиихэдэ Белоруссида баригдажа байгаа завод үшөө 100 миллион хэһэг тиимэ зүйлнүүдые бүтээхэ байна. Кемеровэдэхи, Белоруссидахи шэнэ заводуудай хүдэлжэ захалхада, капролантам үйлэдбэрилгын хүсэн хоёр үлүүтэй дахин ехэ болохо. Татарида, Азербайджанда, Башкирида, Белоруссида заводууд баригдажа байнхай. Эдэ заводууд полиэтилен үйлэдбэрилгые тэрэшэлэн хоёр үлүүтэй дахин ехэ болгохо байна.

Химиин промышленностиин предприятинуудые бариха гээшэ хүшэр хүндэ, орёо хэрэг мүн. Тэрэнэй амжалтань эрдэмтэдэй, проектировшигуудай, барилгашадай, хабсаргагшадай, машина бүтээгшэдэй ажалтай тон нягта холбоотой юм. Үнгэрһэн долоон жэл соо химиин хэдэн зуун предприятинууд баригдаад, амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ байна. Тэдэнэй 90 процентые совет эрдэм шэнжэлгын институдуудай болон проект зохёодог институдуудай заабаряар, Эсэгэ ороной түхеэрэлгын үндэһэ һуури дээрэ совет барилгашад бүтээгээ гэжэ һануулха хэрэгтэй. Тиихэтэйгээ хамта бидэнэр мүн хилын саанахишье дүй дүршэлые хэрэглээбди. Түхеэрэлгын зарим хубинь, зарим комплексно үйлэдбэринүүдшье совет химиин промышленностьда хилын саанаһаа асарагдаа. СССР-эй химиин промышленность саашадань хүгжөөхэ тушаа гол хүдэлмэриие эсэгэ оронойнгоо промышленностьда даалгаха зуураа, СССР-эй Химиин промышленностиин министерство бэе бэедээ ашагтай байлгын үндэһэ һуури дээрэ энэ ехэ хэрэгтэ бусад гүрэнүүдэй хабаадалгаһаа оройдоошье арсанагүй. СЭВ-эй хэмжээн дотор бэе бэедээ туһалалсаха, һайнаар хамжан ажаллаха гэһэн асуудалнууд ехэ удха шанартай гэжэ тоологдоно. Химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилхын тулада Польшын Арадай Республикаһаа ехэхэн хэмжээнэй комплектнэ түхеэрэлгэ, мүн Германиин Демократическа Республикаһаа, Венгриин Арадай Республикаһаа, Чехословакиин Социалис Республикаһаа олон түхеэрэлгэ абаха гэжэ хараалагдана.

Совет химиин промышленность капиталис оронуудай гол хэдэ хэдэн фирмэнүүдтэй амжалтатайгаар харилсаа холбоо ябуулна, бэе бэедээ ашагтайгаар мүн саашадаашье харилсаа холбоогоо үргэлжэлүүлхэ гэжэ хараална.

Совет химигүүд химиин эрдэм ухаанай болон промышленностиин талаар шэнэ шэнэ юумэнүүдые хилын саанахи оронуудта дурадхахаар бэлэн байна. Эдэнь манай эрдэмтэд болон конструкторнуудай хүдэлмэриин ашаар туйлагдаһан юумэнүүд мүн. Хилын саанахи фирмэнүүдые һонирхомоор зүйлнүүд үсөөн бэшэ бии.

Партиин съездын шиидхэбэринүүд совет химигүүдэй үмэнэ орёо, ехэ зорилгонуудые габна. Бидэнэр бүтээн гаргадаг продукциингаа хэмжээе хоёр дахин дээшэлүүлхэһээ гадна промышленностиие шэнэ, дээдэ техническэ хэмжээндэ хүргэхэ ёһотойбди. СССР-эй Химиин промышленностиин министерство энэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ 7—10 жэлэй саада тээхидэ орходоо үлэмжэ һайнаар бэлдэнхэй. Үнгэрһэн үе соо эрдэм-шэнжэлгын, проект зохёолгын, конструкторска организацинууд нилээд үргэн олон болонхой, инженерно-техническэ болон ажал хэрэгэй талаар бэлэдхэлынь һайжараа.

Манай амжалтын нүхэсэл иимэ байна.

(АПН).

Хара металлургиин түбэй научно-шэнжэлэлгын институдай тогтоһоор 20 гаран жэл болоо. Тэрэниие эмхидхэгшэдэй нэгэниинь совет эрдэмтэ-металлург Иван Павлович Бардин байһан юм. Мүнөө тус институт энэ эрдэмтын нэрээр нэрлэгдэнхэй. Наукануудай 30 доктор, 180 кандидат институдта хүдэлнэ. Хара металлургиин энэ научна центр мүнөөнэй шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр һайнаар хангагдаһан 50 лабораторитой. Металлургическа шэнэ заводуудые байгуулха, хуушануудыень һэльбэн шэнэдхэхэ талаар хүдэлмэри эндэ хэгдэнэ. Зураг дээрэ: научна хүдэлмэрилэгшэд Н. Гевелинг, И. Коннова металлай болон холисонуудай кристаллическа байгууламжые электронно-оптическа түхеэрэлгэнүүдээр шэнжэлжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ?

Президент де Голлиин аяншалга

Советскэ Союзда Францийн президент генерал де Голлиин хани ёһоор аяншалжа ерэһэн тухай гадаадын оронуудта ехээр һонирхолго энэ ушарай дэлхэй дээрэ ехэ удха шанартай байһые гэршэлэн харуулна. СССР-эй болон Францийн хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи хэлсээн гэжэ энэ аяншалгые, мүн совет-француз «дээдэ тушаалтадай зүблөөе» хариин хэблэл нэрлэнэ. Тус аяншалгын хойноһоо олон оронуудта ехэ анхаралтайгаар адаглан хаража байнхай.

Уласхоорондын оршон байдалай бэрхэтэй хэсүү болоод байһанһаа уламжалан, социалис, мүн бусадшье оронуудай олониитэ, гүрэнэй ажал ябуулагшад һанаагаа зобоно. Зүүн-Урда Азида США-гай бэелүүлдэг уршагта муухай хараа шэглэл баруун оронуудай холо харадаг, болгоомжотой зүбөөр бодомжолдог политическэ ажал ябуулагшадые түбэгшөөлгэжэ, ёһоороол түбэгшөөлгэнэ. Зүб шэнжэлэл болон ажабайдалһаа уламжалан, Баруун Европын олон ажал ябуулагшад түби дээрэхи оршон байдалые гуримшуулха, Европодохи аюулгүй байдал ханган бэхижүүлхэ арга бэдэрнэ. Энээнии Францийн президент де Голль түрүүшүүлэй нэгэн болоосожо ойлгоһон байха юм. Манай орондо тэрэнэй ерэхын урда тээ нилээд удаан сагай турша соо совет-француз харилсаан һайжаржа ороһон байгаа. Францийн президентын мүнөөнэй аяншалга эдэ харилсаануудые саашадань һайжаруулан гүнзэгырүүлхэ шухала шата гэжэ тоологдоно. Тус аяншалга Европын гүрэнүүдэй харилсаа холбоо һэргылтэдэ таарамжатай һайн нүлөө үзүүлхэһээ гадна, түби дээрэ аюулгүй байдал хангаха, дайнай аюул зайсуулха түрүүшын ээлжээнэй эрхэ нүхэсэл болоно. Европын гүрэнүүдэй харилсаа холбоо дахяад тогтоохо гээшэ мүнөөнэй эрхэ байдалда тусгаар шухала удха шанартай бшуу.

Эгээл имэһээ Советскэ Союзай хүтэлбэрилэгшэдэй болон Францийн президентын хоорондохи хэлсээнэй үгээ ойлголсолгын, хани халуун оршон байдалда үнгэржэ байһан тухай мэдээсэлнүүдээр дэлхэйн олониитэ ехээр һаналаа ханана. Хэлсээнүүд «угаа ехэ үрэтэй» гэжэ нэрлэхэ зуураа, «Насьон» газетэ имэ тобшолол хэнэ: «Генерал де Голлиин аяншалга хоёр орондо, мүн бүхы Европодо, бүхы дэлхэйн хэрэгүүдтэ ехэ удха шанартай гэжэ мүнөө эли тодо болоод байна». Де Голлиин аяншалга мүнөө Европо түбидэ таарамжатай үзэгдэлнүүдэй боложо байһые гэршэлнэ гээд Польшын «Жольнеж вольности» гэжэ газетэ тоолоно. Газетын һанамжын ёһоор тус аяншалга уласхоорондын байдалые һайжаруулгада туһална, зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи харилсаа зөөлэрүүлхэ шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ. Европодохи байдалые гуримшуулха, хүйтэн дайнай үлэгдэлнүүдые усадхажа орохо саг тулажа ерээ гэжэ социалис гүрэнүүдэй тоолодог шэнги хараа бодол Францийн баримталдаг байһые Чехословакиин «Руде право» газетэ тэмдэглэнэ. Европодохи шахардуу шанга байдал һуларуулха зам оролдосотойгоор бэдэрэн олохыень баруун оронуудай правительствануудта үргэн олониитын баалалта хэлгыень совет-француз мүнөөнэй хэлсээн шангадхаха гэжэ газетэ һанамжална.

Имэ хараа зам заримашуулые баясуулнагүй. Баруун Германиин болон Америкын зарим газетэнүүдэй һанамжанууд энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ. «Нью-Йорк дейли ньюс» гэжэ газетэ хэдэн редакционно статьянуудые толилжо үрдеэ. Тиихэдээ, Вьетнамдахи американ эзэрхэг түримхэй ябуулгые болюулха, Европодохи шахардуу шанга байдал һуларуулха шухала гэжэ тоолодог байһанайнь түлөө СССР болон Францида ехээр халдан ороһон байна.

Харин зарим шэнжэлэгшэд Советскэ Союзай болон Францийн хоорондохи мүнөөнэй хэлсээнүүдэй ямараар дүүрэхэ байһан тухай уридшалан таамагшална. Хоорондоо арсалдана. Гэбэшье СССР Франци хоёрой харилсаанай саашадаа хүгжэлгэ Европодохи бүхы оршон байдалда һайнаар нүлөөлхэ, Европодохи аюулгүй байдалай асуудал шиидхэлгэдэ туһалха гэжэ бултадаа лабаар этигэнэ.

Европодохи аюулгүй байдалай шухала асуудалнууд

Европодохи аюулгүй байдал хангахые Советскэ Союз, бусад социалис оронууд угаа ехээр оролдоно. Энэ зорилго яахадаа угаа шухала удха шанартайб гэхэдэ, Европын түб дундахи оршон байдал шахардуу шанга болонхой. Вашингтоной зүгһөө тухирагдадаг боннско милитаристнууд дайнай һүүлээр тогтоһон хилэнүүдые хубилгаха эрилтэ нэтэрүүгээр хэнэ, ядерна зэбсэгтэй болохые оролдоно. Тиин ФРГ дайнай угаа аюултай гуламта боложол байнхай. Эндэ үһөө нэхэхэ эрмэлзэлтын ямар ехээр гарадаг байһаниинь газетэнүүдэй хуудаһанда үдэр бүри шахуу гарадаг мэдээсэлнүүдһээ яһала ойлгожо абахаар боложо үгэнэ. СССР-тэ гитлеровскэ Германиин харата муухайгаар добтолон ороһон сагһаа хойшо 25 жэл гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Бонной номнолшод аһан шадалаараа ябуулга хэжэ, нацистнуудые сагааруулха, үһөө нэхэхэ һанал бодол дэлгэрүүлхэ гэжэ оролдоһон байха юм. Баруун Германиин «Ди Вельт» гэжэ томо газетэ статья толилжо, «Европодо өөрынгөө эзэрхэлтэ үргэлхэхые» Гитлер бэшэ, харин Советскэ Союз эрмэлзэһэн байгаа, харин «1941 оной июниин 22-ой үдэр элэ түсэбүүдыень буруутуулаа» гэһэн хэбэртэйгээр баруун талын немецүүдые этигүүлхэ гэжэ оролдоһон байна. Тиимэ болохолоороо, дээрмэлэлгын дай һүжэрөөһэн гитлеровскэ «шалтагууд» мүнөө хорин табан жэлэй үнгэрөөд байхада, Бонной хэблэлэй хуудаһануудта сэхэ рүүнь бэшэгдэдэг болоод байна бшуу. Тиимэһээ «1941 оной июниин 22-ой ушарта хүргэһэн шэнги тиимэ оршон байдал мүнөө Бонндо тогтонхой» гэжэ тэмдэглэһэн Баруун Германиин түрүү үзэл баримталдаг ажал ябуулагша Арно Бериш тон зүб зааһан болоно бшуу.

Советскэ Союзда фашис Германиин добтолгын—гитлеровскэ эзэрхэг түримхэй ябуулгын, бурууталгын болон нацис «рейхэй» уналгын эхи табижа үгэһэн добтолгын 25 жэлэй ойтой дашарамдуулан, эдэ үдэрнүүдтэ түүхын һургаал тухай бодомжолжо үзэхэдөө, харин олон шэнжэлэгшэд зүб тобшолол хэнэ: эб найрамдал хамгаалха, Европодохи аюулгүй байдал хангаха гээшэ Европын ниитын ямаршье байгуулалтатай ехэ ба бага бүхы гүрэнүүдэй хамтын зорилго болоно гэһэн зүб тобшолол хэнэ. Энэ зорилгын угаа шухала болоод байлгые мэдэрэлгэ юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, Европын социалис, мүн бусадшье оронууд һүүлэй жэлнүүдтэ аюулгүй байдал хангаха талаар хамтаараа хэмжээ абаха тухай дурадхалнуудые оруулһан байха юм. Энэ талаар Европодо Германиин хоёр гүрэнэй бии байһые, Европодо хилэ тухай шиидхэгдээгүй асуудалнуудай үгы байһые хараада абаһан бүхы бодолтой хэмжээнүүдые дэмжэхээр бэлэн байһан тухайгаа Советскэ правительство нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн байха юм.

Европодохи аюулгүй байдалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада Европын бүхы гүрэнэй конференци зарлахые Советскэ Союз, бусад социалис оронууд өөһэдынгөө зүгһөө дурадхаа һэн. Энэ үүсхэл Европын олониитын зүгһөө үргэнөөр дэмжэгдэнэ.

Европодохи эб найрамдал, аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө хамтаараа тэмсэхэ хэрэгтэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай һаяхан албанай хэрэгээр Финляндида аяншалха үедэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. «Европын хойто талын энэ нютагта энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһон бодотоор бэелүүлэгдэнхэй гэжэ премьер-министр Косыгинай манай орондо аяншалга бүхы дэлхэй дээрэ харуулаа» гээд финскэ «Пайвян саномат» газетэ бэшээ һэн. Энэ аяншалгын дүнгүүдые тайлбарилхадаа, аяншалга СССР Финлянди хоёрой хоорондохи хүршэ һайн харилсаанай бэхижэһэнэй шэнэ гэршэ болохоһоо гадна, эб найрамдал болон Европодохи харилсаа холбоо батадхаха хэрэгтэ тусхай туһа нэмэри болоно гэжэ хариин хэблэл зүб зүйтэйгөөр тоолоһон байна.

Вьетнамдахи ушар байдалай аюултайгаар хүгжэжэ байһанда гүнзэгы ехээр һанаагаа зобожо байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлээ. Ерээдүйтээ холбоотой асуудалнуудые вьетнам арадай өөрөө шиидхэхэ эрхые дэмжээ, бүхы хамаатай гүрэнүүдэй хабаадалгатайгаар Европын аюулгүй байдалай асуудалаар конференци зарлабал таарамжатай гэжэ тоолоо, ядерна зэбсэг дэлгэрүүлэн тараахагүй тухай уласхоорондын хэлсээ түргэнөөр батадха шухала гэжэ тоолоо.

СССР-тэ Францийн президент де Голлиин мүнөөнэй аяншалгые Европодохи аюулгүй байдалай асуудалнуудые шиидхэхэ хараа зам саашадань элирүүлгэтэй, эрхэ байдалые һайжаруулгатай холбоотойгоор хариин хэблэл хаража үзэнэ.

И. ЛАПИЦКИЙ.
(ТАСС).

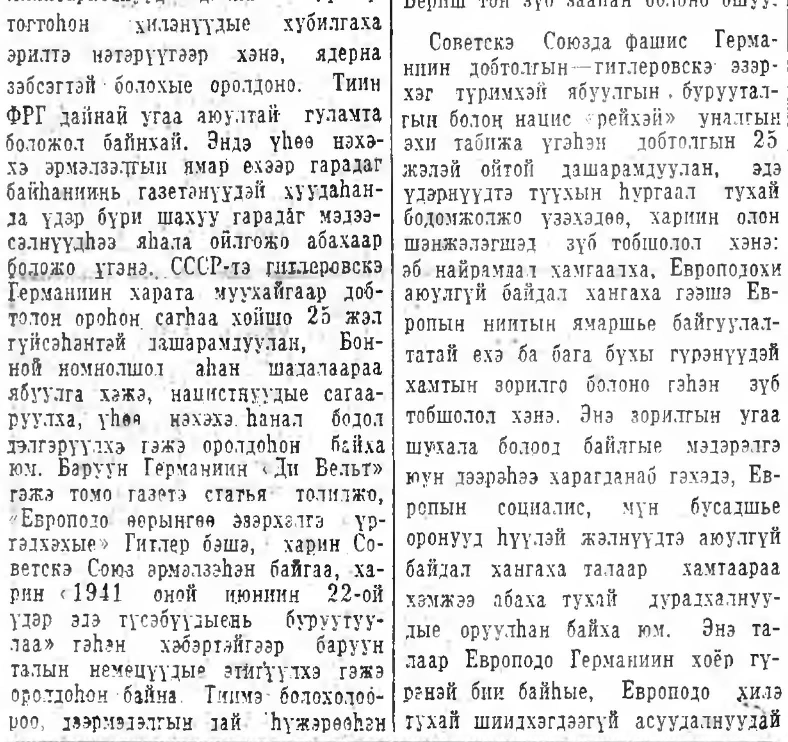

АВСТРАЛИ. Вьетнам арадта эсэргүүтээр США-гай һүжэрөөһэн эзэгүүритэ муухай эзэрхэг түримхэй ябуулгада Австралиин хабаадалсалгые буруушааһан демонстраци баруун эрьеын Перт городто болоо. Зураг дээрэ: полицинхид залуу хүбүүе арестовалаад, полицин машина тээшэ шэрэжэ ябана. «Вьетнамдахи дайн байлдаае болюулха!» гэһэн үгэнүүдтэй плакадуудые демонстрантнууд барижа ябаа.

АП-ай—ТАСС-ай фото.

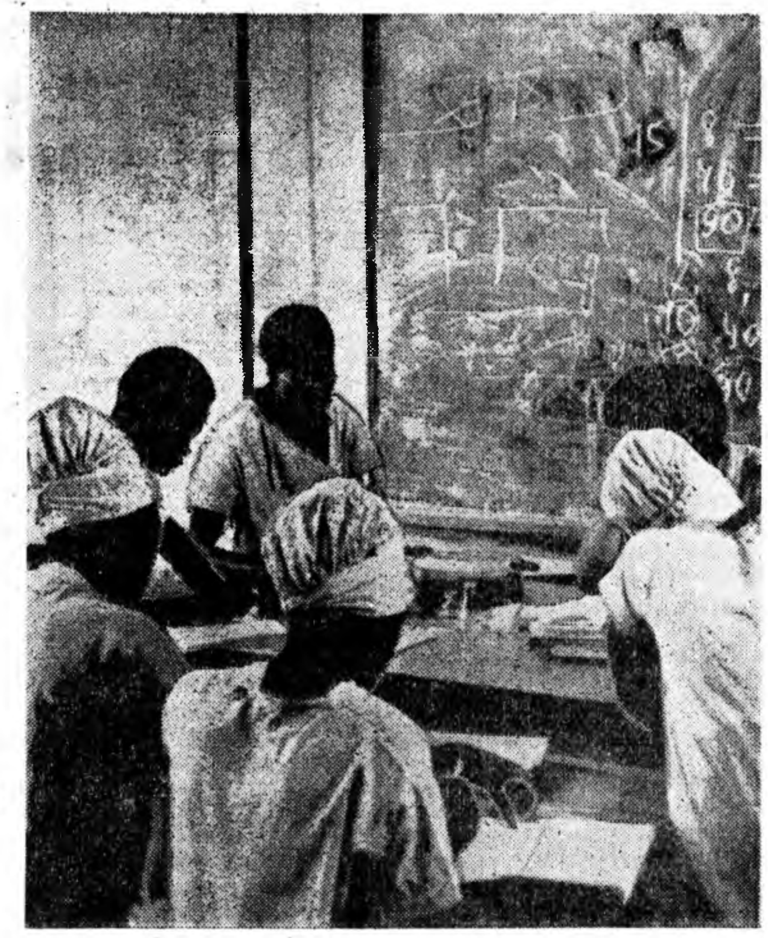

Малиин арад үнэн сэхэ ханинарайнгаа туһаламжаар хэтэ үеынгөө гээгдэлһээ гаража байнхай. Орон дотор һургуулинууд, профессионально-техническэ училищинууд нээгдэнэ. Иигэжэ национальна кадрнуудые бэлэдхэхэ тухай гүрэн оролдолго гаргажа байдаг. Зураг дээрэ: Бамакода совет мэргэжэлтэдэй туһаламжатайгаар баригдаһан медицинскэ училищида хэшээл боложо байна.

АДН-эй—ТАСС-ай фото.

ШАТАР

ХАНИ ЁҺОНОЙ МҮРЫСӨӨН ДҮҮРЭБЭ

Аха дүү арадуудай хоорондо эхилһэн наадан дүүрэбэ. Шатаршад һүүлшынгээ үдэр хойшолуулагдаһан партинуудаа наадаа. Эндэ уласхоорондын мастер Уйтүмэн мастерта кандидат Пинягинтай наадахадаа, адли бодотой аад, хүбүү үлүүтэй байгаа. Саашадаа хүбүүдээ андалдахадаа, нөөхи үлүү хүбүүнэйнгөө орондо мори үлүүтэй боложо шадабашье һаа, Пинягинай ганса тэргэтэй ноёые мори тэргэн хоёроороо мадлажа шадангүй тэнсэбэ. Мункуев хойшолуулһан партияа наадангүйгөөр Цагаанда шүүгдээб гэжэ мэдүүлээ. Улымжиева Хулганатай гурбадахи уулзалгада наадаһан хүбүү үлүүтэй партияа хоёр дахин хойшолуулжа байжа эгсэ арбан часай туршада наян гурбан ябадал хэжэ, эсэстээ үлүү хүбүүгээ алдажа, адли болоходоо тэнсэһэн байна. Хулганатай хойшолуулһан хоёрдохи партидаа хүбүү дутуутай, муу байдалтай болоһоншье һаа, Улымжиева нүхэртөө амарханаар шүүгдэбэ.

Иигээд лэ аха дүү монгол арадай шатаршадай команда манай республикын команда хоёрой хоорондо зургаан үдэрэй туршада үргэлжэлһэн нүхэрэй ёһоной мүрысөөн дүүрэбэ. Буряадай АССР-эй шатаршадай команда уулзалгаяа 20,5—15,5 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байна.

* * *

Үглөөдэрынь блиц-турнирай болоходо, Буряадай АССР-эй командын долоон эрэшүүл тус бүридөө МНР-эй долоон шатаршадтай хоёр хоёр парти, таба табан минутаар наадаба. Хамта ерэ найман парти наадагдаһан байгаа. Уласхоорондын мастер Уйтүмэн, мастернууд Мягмарсүрэн, Цагаан, Чалхамсүрэн, Бадмагарав, Пүрэвжав, Түмэрбаатар гэгшэдһээ бүридэһэн аха дүү Монгол Арадай Республикын команда 50:48 гэһэн тоотойгоор илажа гараба. Тиихэдэ аминдаа наадаһан Гармаева, Улымжиева гэгшэдһээ бүридэһэн Буряадай АССР-эй эхэнэр шатаршадай команда уулзалгаяа 23:9 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байна.

* * *

Һүүлээрнь наадаанай дүн гаргагдажа, Буряадай АССР-эй спортын бүлгэмүүд болон эмхинүүдэй Союзай Соведэй түрүүлэгшэ М. Г. Калаганский, мүрысөөнэй главна судья В. А. Мамилов гэгшэд эб найрамдалта монгол арад уласай шатаршадай командатай манай шатаршадай нүхэрэй ёһоной уулзалгын дүн тухай, хэн хэнэй ямараар наадаһан тухай тэмдэглэжэ баярай үгэнүүдые хэлээд, монголой шатаршадта улаан тугхан, грамота, бэлэгүүдые барюулба. Манай Буряадай командаһаа эрхим һайнаар наадаһан Самарин, Гармаева, Галданов гэгшэдтэ грамотанууд барюулагдаа.

Б. ЦЫДЕНОВ.

ХИЛЫН ГАДАНАҺАА

США-гай компартиин съезд

НЬЮ-ЙОРК, июниин 25. ТАСС-ай корреспондентнүүд С. Лосев, Ю. Романцов иигэжэ дамжуулна:

Профсоюзна хүдэлөөн тушаа партиин политика тухай угаа шухала асуудал хаража үзэлгые США-гай Коммунис партиин XVIII съезд үсэгэлдэр дүүргэбэ. Профсоюзна хүдэлөөн хадаа экономическа болон политическэ шухала асуудалнуудые шиидхэхын тулада американ хүдэлмэришэн ангиин хэрэглэдэг эгээн лэ олониитын үрэ ехэтэй арга болоно.

Профсоюзна хүдэлөөнэй асуудалнуудаар резолюциие хоёр һарын турша соо хараалан зохёожо, баталан абахыень партиин шэнээр һунгагдаха хүтэлбэридэ съезд даалгаа. Энэ резолюци хадаа Гэс Холлой тоосоото элидхэл соо хэлэгдэһэн заабаринуудта, съездын комиссинуудта энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдтэ үндэһэлхэ, делегадуудай оруулһан дурадхалнуудые хараада абаха ёһотой гэжэ съезд тогтоогоо.

Үглөөнэй заседаниин дүүрэһэнэй һүүлээр болоһон пресс-конференци дээрэ партиин тусхай түлөөлэгшэ иигэжэ заагаа. Профсоюзна хүдэлөөнэй асуудалаар съездын үзэмжэдэ табигдаһан резолюциин проект дутагдалнуудтай байшоо. Профсоюзна хүдэлөөн тушаа тоосоото элидхэл соо найруулан хэлэгдэһэн хараа шэглэлые съезд һайшаагаа гээд тэрэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

Ороной политическэ ажабайдалда, гражданска эрхын түлөө, эб найрамдалай болон демократиин түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэн ангиие, илангаяа профсоюзуудые ехээр хабаадуулха гээшэ мүнөө гол асуудал болоод байна гээд Гэс Холл корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө онсолон тэмдэглээ. Профсоюзуудай хүтэлбэридэхи хархис этэгээдүүдтэ профсоюзуудай олониитэ жиирэй гэшүүдые шүүмжэлхы ёһоор хандадаг болгохо зорилго табигдана. Энэ асуудалаар парти дотор зарим алгасалдаан гарадаг, мүнөө энэ талаар дискуссинууд боложо байнхай гээд Гэс Холл хэлээ. Хүдэлмэришэн ангиин асуудалнуудта жэжэ буржуазна үзэлтэйгөөр хандадаг нүхэд бии. Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ хүдэлмэришэн ёһоор хандадаг болохо саг тулажа ерээ гээд тэрэ зааһан байна.

Һанал нэгэдэлгын һара

ПХЕНЬЯН, июниин 25. ТАСС-ай корреспондент П. Гришаев иигэжэ мэдээсэнэ:

Урда Корейһээ американ сэрэгүүдые гаргахын түлөө тэмсэжэ байһан корей арадтай һанал нэгэдэлгын һарын эхиие дэлхэйн түрүү үзэл баримталдаг бүхы хүсэнүүд мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна. Энэ һара хадаа американ эзэрхэг түримхэйшүүл болон Урда Корейдэхи туһамаршадтань эсэргүүсэн, корей арадай сүлөөрэлгын Эсэгэ оронойдай эхилһэнһээ хойшо 16 жэл гүйсэһэнтэй тохёолдуулан үнгэргэгдэхэнь. Олониитын митингнүүд, ажалшадай суглаанууд, 1950—1953 онуудай дайнда хабаадагшадтай уулзалганууд БНДР-тэ эдэ үдэрнүүдтэ боложо байнхай. Американ эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, корей арадай хэдэг тэмсэлдэ зорюулагдаһан фотовыставкэ һарын эхилэлтэтэй дашарамдуулагдажа, Пхеньянда нээгдэ.

«Нодон Синмун» гэжэ газетэ түрүү статья соогоо иигэжэ тэмдэглэнэ. Эхэ оронойнгоо газар дээрэһээ эзэрхэг түримхэйшүүлые намнан гаргахаар, ондоо тээһээ хамааралсалгагүйгөөр оронoo нэгэдүүлхээр корей арад хүсэд шиидэнги байна. Американ империалистнуудай эзэрхэг түримхэй убайгүй политикаһаа, тэдэндэ туһалагшадай урбаһан ябуулганууднаа уламжалан, Урда Корейдэ угаа шахардуу шанга байдалтай боложо байнхай. Хойто Корейн арадууд революционно һэримжээ хэзээ хэзээнэйхиһээ үлүүгээр дээшэлүүлхэ ёһотой. Бүхы бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй дэмжэлгэдэ түшэглэн, манай арад хадаа Урда Корейһээ американ сэрэгүүдые гаргуулжа, Эхэ ороноо хэнэйшье хамааралсалгагүйгөөр заатагүй нэгэдүүлжэ шадаха гээд газетэ түгэсхэлдөө онсолон тэмдэглэһэн байна.

Африкын 14 гүрэнэй түлөөлэгшэдэй уулзалга

ЛОНДОН, июниин 25. (ТАСС). Афро-малагасийска организацида (ОКАМ) хабаададаг гүрэнүүдые толгойлогшонорой конференци Мадагаскарай ниислэл Тананаривта мүнөөдэр нээгдээ.

Францийн болон Бельгиин колонинууд урдань байһан 14 африкан гүрэниие ОКАМ нэгэдүүлдэг юм.

Конференци хадаа ОКАМ-ай документые батални, француз хэлэ хэрэглэдэг африкан гүрэнүүдэй союз байгуулха тухай асуудалые хаража үзэхэ юм.

Мадагаскарай президент Ф. Цирананa конференциие нээгээ.

Урда Вьетнамай патриодуудай амжалта

ПАРИЖ, июниин 25. (ТАСС). Урда Вьетнамай туһамаршадай сэрэгүүдэй хоёр взвод мүнөөдэр хүндэ хүшэр хохидолдо ороо. Сайгонһоо баруун урагшаа 77 километртэ байдаг Кин-Куандахи сэрэгэй лагерь шадар далда газарта тоһожо һууһан партизануудтай тэдэнэр дайралдашаһан байгаа.

Сайгонһоо зүүн хойшоо 550 километрэй газарта Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэд мүнөөдэр Сайгоной сэрэгүүдэй харуулые добтолоо. Франс Пресс агентствын корреспондентын Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, харуул холбоо байгуулха аргаяа хаһагданхай, гарнизонойнь дунда олон хүн алуулһан, шархатаһан байна.

П. Пардедые саазалан алахаар шиидхэбэ

ЛОНДОН, июниин 25. (ТАСС). Индонезиин Коммунис партиин политбюрогой гэшүүн П. Пардедые саазалан алаха гэжэ Медандахи (Хойто Суматра) сэрэгэй трибунал шиидхээ гээд Рейтер агентствын корреспондент Джакартын радиогой дамжуулгада үндэһэлэн, Сингапурһаа мэдээсээ.

«Сентябриин 30-най хүдэлөөндэ» хабаадаа гэжэ П. Пардедые гөмнэһэн байна.

Шэнэ сэрэгүүд Вьетнам асарагдаба

НЬЮ-ЙОРК, июниин 25. (ТАСС). Сайгонһоо зүүн урагшаа 64 километртэ байдаг Вунгтао гэжэ далайн сэрэгэй баазада мүнөөдэр десантна суднаһаа мянга шахуу американ парашютистнүүд буулгагдаба. Ассошиэйтед Пресс агентствын Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, эдэ сэрэгүүдэй нэмэжэ ерээд байхада Урда Вьетнамда байдаг бүхы американ сэрэгүүдэй тоо 276.000 хүн болоһон байна.

Б. Б. БАЗАРОН

Буряад совет поэзиин эхи табилсагшадай нэгэн, үнинэй журналист, залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулһан Бато Базарович Базарон хүндөөр үбшэлжэ наһа бараба.

Бато Базарович Базарон 1907 ондо Хориин аймагай үгытэй буряад малшанай бүлэ дотор түрэһэн.

Арбан табатай ябахадаа, ехэ наһатанай һургуулида багшалһан байгаа. Удаа тээнь багшанарай техникумдэ һураһан, комсомолой обкомдо, залуушуулай газетэдэ хүдэлмэрилһэн, дахинаа һургуулида ажаллаһан, «Хэжэнгын колхозник» гэжэ аймагай газетын редактор байһан юм.

Поэдэй түрүүшын зохёолнуудынь хорёод оной һүүл багта «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ хэблэгдэжэ эхилээ бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо шүлэгүүд, поэмэнүүд, рассказууд, пьесэнүүдынь газетэ, журналнуудта ходо тунхаглагдадаг, тусгаар номууд болгогдон хэблэгдэдэг байгаа. Бато Базарон хурса бэлигтэй, уран шадабаритай зохёолшо байһан. Үхибүүдтэ зорюулагдаһан шүлэгүүдые, түрэл дайдынгаа гоё һайханиие харуулһан зураглалнуудые, зориг бадаруулма найруулгануудые бэшэдэг һэн. Бато Базарон буряад литературын түүхэдэ нэрээ нэрлүүлэнхэй.

Уран бэлигтэ зохёолшо, сэхэ сэбэр сэдьхэлтэй энэ хүн тухай дурасхаал бидэнэй ухаан бодолдо хэтэдээ үлэхэл.

Буряадай Уран зохёолшодой холбоон.
Буряадай Журналистнуудай холбоон.

Үнинэй журналист
БАЗАРОН
Бато Базаровичай
хүндөөр, удаан саг соо үбшэлжэ, июниин 25-да наһа бараһантай дашарамдуулан, Буряадай Журналистнуудай союз, «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакци гэр бүлынхидтэнь гүнзэгы шаналалаа мэдүүлнэ.

Ахамад уран зохёолшо
БАЗАРОН
Бато Базаровичай
наһа бараһан тухай «Байгал» журналай редколлеги, Буряадай Уран зохёолшодой холбоон мэдээсээд, түрэлхид болон дүтын хүнүүдтэнь гүнзэгы шаналалаа мэдүүлнэ.

ЭНЭ—ТАНАЙ ХЭЖЭ БАЙҺАН ДАЙН, НОЁН ПРЕЗИДЕНТ!

Недели бүхэндэ нэгэ удаа гарадаг «Ким» («Хэн бэ») гэжэ Турциин хэблэл нэмэл бэшэгээр США-гай президент Линдон Джонсондо хандаһан байна.

Тэрэ бэшэгые АПН хураамжалан буулгаад, уншагшадтаа дурадхана.

Та, ноён президент, Урда Вьетнамай хархис правительствын толгойлогшотой уулзахаяа Гавайн аралнуудта ерэхэдээ нэгэ мэдүүлгэ хэжэ, Турциин олониитын дура ехээр гутаабат. Вьетнамда танай хэжэ байһан ябуулгануудые, мүн Вьетнам тушаа танай хараа түсэбүүдые манай орон дотор анхаралтайгаар адаглан харадаг. Вьетнамдахи үйлэ хэрэгүүдээ энэ удаа Турцитай холбоһон байгаат. «Вьетнамдахи дайнһаа туурогуудай арсаа һаань, коммунистнууд Турцида аюул тохёолдуулха» гээд та мэдүүлһэн байгаат.

Танай эдэ үгэнүүд США-гай тала барижа, Вьетнамдахи дайнда коммунисбэшэ оронуудай хоорондоо мүрысэн хабаадалсахыень баадхаха аабза гэжэ юрэдөө һанагүйбди. Жэшээнь, танай тон дүтын хүршэнэр—Англи, Канада мэтын гүрэнүүд өөһэдынгөө солдадуудые энэ алалсаанда эльгээхээ арсахаар бэлэн. Энээнэй шалтагаан ойлгосотой, ноён президент: Вьетнамдахи дайн—танай дайн гээшэ. Коммунизмын дэлгэрхые болюулхын түлөө танай солдадууд Вьетнамда байлгагдана гээ һаа хэншье этигэхэгүйл... Юрэдөө, да, өөрөөшье энээндэ этигэнэгүй аабзат...

Вьетнам тухай асуудал тайлбарилхадаа, энэ бэшэгэй авторнууд иигэжэ һануулна:

—1956 ондо Дьемэй булыһхид Урда Вьетнамда полициин хуули засагтай гүрэниие хүсөөр тогтоогоод, Женевскэ хэлсээнэй шиидхэбэри дүүргэхэсэ арсаһан юм. Францууднаа сүлөөрһэн Урда Вьетнамда американецуудай олоороо сугларжа эхилһыень тиихэдэ вьетнам арад хараһан байгаа. Тэрэл үеэр США-да эсэргүү национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн дахин һүжэрөө һэмнай.

Турци тухай танай хэһэн ажаглалтанууд тушаа хэдэн үгэ хэлэхые зүбшөөрыт. Коммунистнуудай зүгһөө Турцида аюулай тохёолдоһыень та хаанаһаа, ямар аргаар дуулаабта? Коммунизм тушаа һэжэг түрүүлхэдэ туһатай гэжэ тоолодог тусгаар албата этэгээдүүдһээ энэ мэдээсэл абаһан байхат. Тэрээнһээ гадна, айһандаа мэдэрэлээ алдаһан ЦРУ-гай агентнууд энэ түгшүүрилтэ мэдээсэлые танда хүргэжэ магад...

Танай гүрэн, ноён президент, сэрэгэй ехэ гүрэн байгаад, политикын асуудалаар ахир багахан тарбаган хүн шэнгеэр бодомжолдог байбал.

Недели бүхэндэ нэгэ удаа гарадаг «КИМ» гэжэ хэблэлэй редакци.
(АПН).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Худалдан абагшадта аятай байг лэ!» гэһэн түрүү бэшэг. «Үнэтэйл юумэеэ онохойгоорхин гээжэ байна» гэһэн рубрика доро А. Дериглазовай корреспонденци. «Залуушуулай һайндэр» гэһэн материал. Түрэл орон доторнай.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Арадта алба хэхэ гээшэ манай хэрэг» гэһэн таршаг доро материалнууд толилогдоно.

Гурбадахи хуудаһанда: «Сагһаа урид үтэлэгшэд» гэһэн А. Коротаевагай корреспонденци. Хилын саанаһаа мэдээсэл. Аха дүү республикануудта.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Кино» гэһэн рубрика доро А. Соктоевой рецензи. Шатар. Соносхолнууд.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1966 оной июниин 28.

Н04496. Зак. № 503.